

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Νομική Σχολή

Εργαστήριο Νομικής Πληροφορικής

li.law.uoa.gr

**ΜΕΛΕΤΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ**

(άρ. 35 ΓΚΠΔ)

**για τις πράξεις επεξεργασίας κατά την παροχή
ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
(ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ)**

εκ μέρους του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων

Εκπονήθηκε από το Εργαστήριο Νομικής Πληροφορικής
της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Καταγραφή του ιστορικού του παρόντος εγγράφου:**Ιστορικό Αναθεωρήσεων:**

Αριθμός Αναθεώρησης	Ημερομηνία Αναθεώρησης	Συντάκτες	Περίληψη αλλαγών	Επισήμανση Αλλαγών
1.	07.12.2020	Μαρία Μπιλίρη, MSc «Νομική Πληροφορική» Αρετή Οικονόμου, Δικηγόρος LLM «Δημοσίου Δικαίου» Επιστημονικός Υπεύθυνος: Δρ. Αλέξανδρος Βαρβέρης	Τροποποίηση/συμπλήρωση της από 15.05.2020 Μελέτης σύμφωνα με τις συστάσεις της ΑΠΔΠΧ (Γνωμοδότηση 4/2020) και τις τροποποιήσεις της νομοθεσίας που διέπει την «εξ αποστάσεως» εκπαίδευση	Βλ. κατωτέρω (υπό 2.2.)

Διανομή:**Το έγγραφο έχει διανεμηθεί σε:**

Γενική Διεύθυνση/Διεύθυνση/Τμήμα	Θέση
Γραφείο Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων	1. Υπουργός 2. Διευθύντρια Γραφείου Υπουργού
Γραφείο Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων αρμόδιας για θέματα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής	1. Υφυπουργός 2. Διευθύντρια Γραφείου Υφυπουργού
Γραφείο Γενικής Γραμματέως Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής	1. Γενική Γραμματέας 2. Διευθύντρια Γραφείου Γενικής Γραμματέως
Γενική Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Γενικός Διευθυντής
Γενική Διεύθυνση Ψηφιακών Συστημάτων, Υποδομών και Εξετάσεων	Γενική Διευθύντρια
Γενική Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού, Προγραμματισμού και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	Γενικός Διευθυντής
Διεύθυνση Σπουδών Προγραμμάτων και Οργάνωσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης	Προϊσταμένη Διεύθυνσης
Διεύθυνση Σπουδών Προγραμμάτων και Οργάνωσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης	Προϊστάμενος Διεύθυνσης

Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Φυσικής Αγωγής	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Ανάπτυξης Πληροφοριακών Συστημάτων	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Ηλεκτρονικών και Δικτυακών Συστημάτων	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας και Καινοτομίας	Προϊσταμένη Διεύθυνσης
Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών, Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Ευρωπαϊκών και Μειονοτικών Σχολείων	Προϊστάμενος Διεύθυνσης
Διεύθυνση Θρησκευτικής Εκπαίδευσης και Διαθρησκευτικών Σχέσεων	Αναπληρώτρια Προϊσταμένη Διεύθυνσης
Αυτοτελής Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης	Προϊσταμένη Διεύθυνσης
Αυτοτελές Τμήμα Προτύπων και Πειραματικών Σχολείων	Προϊσταμένη Τμήματος

Εγκρίσεις:

Για το παρόν έγγραφο απαιτούνται οι παρακάτω εγκρίσεις:

Όνομα	Τίτλος	Ημερομηνία Έγκρισης
Αναστασία Γκίκα	Γενική Γραμματέας Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής	7.12.2020

Πίνακας Περιεχομένων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1.1. Σύντομο ιστορικό για το νομικό πλαίσιο της ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	6
1.2. Σύντομο ιστορικό για την εκπόνηση της ΕΑΠΔ.....	8
1.3. Σκοπός -Αντικείμενο της ΕΑΠΔ	9
1.4. Μεθοδολογία.....	9
1.5. Ειδικά: Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τον εντοπισμό και την ανάλυση των κινδύνων.....	10
1.6. Πίνακας τροποποιήσεων σε σχέση με την ΕΑΠΔ 15.5.2020	14
1.7. Σημείωση ως προς την επικαιροποίηση της ΕΑΠΔ.....	17
2. Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	18
2.1. Γενική περιγραφή της διαδικασίας ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	18
2.2. Η ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στην πράξη.....	20
2.2.1. Η δημιουργία της «διαδικτυακής τάξης»	20
2.2.2. Η πραγματοποίηση του διαδικτυακού μαθήματος.....	21
2.3. Μελέτη του πλαισίου	23
2.3.1. Επισκόπηση των βασικών παραμέτρων της επεξεργασίας	23
2.3.2. Προσωπικά δεδομένα, αποδέκτες, διάρκεια τήρησης	24
2.4. Μελέτη των θεμελιωδών αρχών	27
2.4.1. Αξιολόγηση των μέτρων που εγγυώνται την αναλογικότητα και την αναγκαιότητα της επεξεργασίας.....	27
2.5. Τα δικαιώματα των Υποκειμένων των δεδομένων	29
2.6. Μελέτη αναλογικότητας	31
2.6.1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση.....	31
2.6.2. Η προστασία της δημόσιας υγείας	32
2.6.3. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.....	33
2.6.4. Η αρχή της αναλογικότητας: «Κλασική» τηλεκπαίδευση.....	35
2.6.5. Η αρχή της αναλογικότητας: «Ταυτόχρονη» τηλεκπαίδευση.	35
2.7. Μελέτη των ενδεχόμενων προκλήσεων σε συνάρτηση με τα δικαιώματα μαθητών και εκπαιδευτικών 37	
2.7.1. Προκλήσεις σε σχέση με δικαιώματα.....	38
2.7.2. Προκλήσεις σε σχέση με εκπαιδευτικά ζητήματα	40
2.7.3. Προκλήσεις σε σχέση με τεχνικά ζητήματα	42
2.8. Μελέτη των μέτρων ασφαλείας	42
2.8.1. Υφιστάμενα μέτρα ασφαλεία	42
2.9. Εντοπισμός και εκτίμηση κινδύνων σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων	45
2.9.1. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Α: Παράνομη πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται κατά την τηλεκπαίδευση.....	47
2.9.2. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Β: Παράνομη «πρόσβαση» σε προσωπικά δεδομένα κατά τη μετάδοσή τους ...	48
2.9.3. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Γ: Καταγραφή του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος	49
2.9.4. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Δ: Αλλοίωση των προσωπικών δεδομένων.....	50
2.9.5. Κίνδυνος Ε: Απώλεια των προσωπικών δεδομένων	51
2.9.6. Συμπερασματική αποτύπωση των κινδύνων :.....	52
2.10. Πρόσθετα μέτρα για μείωση των κινδύνων	52
3 ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΑΠΔ	53
4. ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:	57

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η παρούσα Μελέτη Εκτίμησης Αντικτύπου σχετικά με την Προστασία Δεδομένων (Data Protection Impact Assessment – εφεξής Μελέτη ή ΕΑΠΔ) αποτελεί την προβλεπόμενη στο άρ. 35§1 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων¹ «εκτίμηση των επιπτώσεων των σχεδιαζόμενων πράξεων επεξεργασίας στην προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» για το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (εφεξής «Υπουργείο», «ΥΠΑΙΘ»), υπό την ιδιότητα του Υπευθύνου Επεξεργασίας (κατά την έννοια του άρθρου 4 περ. 7 του ΓΚΠΔ), σε σχέση με την εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού, του Ν. 4624/2019 και, εν γένει, της νομοθεσίας περί προστασίας προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης («τηλεκπαίδευσης») κατά την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19.
2. Πρόκειται για τροποποιημένη εκδοχή αρχικής Μελέτης που υποβλήθηκε στην ΑΠΔΠΧ την **15.05.2020**, προκειμένου αφ' ενός να υλοποιηθούν οι συστάσεις της ΑΠΔΠΧ σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση υπ' αρ. **4/2020** και αφ' ετέρου να ενσωματωθούν οι αλλαγές της νομοθεσίας δυνάμει των οποίων τροποποιήθηκε η εφαρμοζόμενη για την παροχή της τηλεκπαίδευσης διαδικασία.

1.1. Σύντομο ιστορικό για το νομικό πλαίσιο της ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

3. Η παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης άρχισε πιλοτικά από 16/3/2020 για τη Γ' τάξη του Λυκείου, λόγω των Πανελλαδικών Εξετάσεων, με στόχο τη συνέχιση της επαφής των μαθητών με τη μαθησιακή διαδικασία. Ακολούθησαν οι λοιπές τάξεις της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την εν λόγω διαδικασία παρασχέθηκε αναλυτική ενημέρωση στους γονείς/ κηδεμόνες και μαθητές/τριες, κατ' εφαρμογήν των αρ. 12-14 ΓΚΠΔ (Σχετ. 1, 2, 3, 4, 5, 6). Ομοίως ξεκίνησε η εφαρμογή προγραμμάτων σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, όπως προκύπτει από την υπ' αρ. πρωτ. Φ8/38091/Δ4/16-3-2020 Εγκύκλιο του Υ.ΠΑΙ.Θ. (Σχετικό 7). Η παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κρίθηκε από το Υπουργείο ως το μόνο πρόσφορο και κατάλληλο μέτρο για να συνεχιστεί η εκπαιδευτική διαδικασία και ταυτόχρονα να προστατεύεται η δημόσια υγεία.
4. Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση υλοποιήθηκε μέσω κατάλληλης ψηφιακής πλατφόρμας, η οποία καθιστά δυνατή την απευθείας μετάδοση του μαθήματος (ήχου ή/και εικόνας) από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς προς τους μαθητές. Προς το σκοπό αυτό, είχε υπογραφεί σύμβαση με την εταιρεία Cisco Hellas A.E. (εφεξής «CISCO») ήδη από 13/3/2020 με αναλυτικούς όρους για την προστασία των

¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (εφεξής ΓΚΠΔ ή GDPR).

προσωπικών δεδομένων και με αναλυτική αναφορά στα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα που λαμβάνει η εν λόγω εταιρεία ως Εκτελούσα την Επεξεργασία.

5. Εν συνεχεία, στη διάταξη του αρ. **63 Ν. 4686/2020** (ΦΕΚ Α' 96/2020) ορίστηκε: «Είναι δυνατή η, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης, παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με χρήση μέσων τεχνολογίας σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν δύνανται να παρακολουθήσουν δια ζώσης την εκπαιδευτική διαδικασία είτε λόγω καθολικής ή μερικής αναστολής ή απαγόρευσης λειτουργίας εκπαιδευτικής δομής είτε για άλλον λόγο που ανάγεται σε έκτακτο ή απρόβλεπτο γεγονός. Η ταυτόχρονη διδασκαλία σε μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε άλλους μαθητές οι οποίοι συμμετέχουν εξ αποστάσεως επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση επιδημικών νόσων». Στην παρ. 3 του ίδιου άρθρου προβλέφθηκε η υποχρέωση εκπόνησης Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου για τη διαδικασία της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
6. Ακολούθως, με την ΥΑ 57233/Υ1 (ΦΕΚ Β' 1859/2020) ρυθμίστηκε η δυνατότητα οι σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να παρέχουν σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση όλως εξαιρετικά και μέχρι τη λήξη του διδακτικού έτους 2019-2020. Στην εν λόγω απόφαση προβλέφθηκαν όλα τα συναφή ζητήματα τεχνικά και λεπτομερειακά για την εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης, δηλαδή: α) ο τρόπος και τα μέσα τεχνολογίας που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις περιστάσεις αυτές, β) ο τρόπος συμμετοχής των εκπαιδευτικών και των μαθητών σε αυτήν, γ) οι όροι και οι προϋποθέσεις διενέργειας της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων δ) τυχόν οργανωτικών ή/και τεχνικών μέτρων προς διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων.
7. Στη συνέχεια το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του αρ. 63 του Ν. 4686/2020 (Α' 96) αντικαταστάθηκε με το άρθρο 17ο της από 10.08.2020 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου (Α' 157) ως εξής: «Παρέχεται, κατά παρέκκλιση κάθε άλλης διάταξης και υπό τους ειδικότερους όρους, τις προϋποθέσεις και την έκταση που αποφασίζονται κατά περίπτωση από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση με χρήση μέσων τεχνολογίας σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που δεν δύνανται να παρακολουθήσουν δια ζώσης την εκπαιδευτική διαδικασία είτε λόγω καθολικής ή μερικής αναστολής ή απαγόρευσης ή εκ περιτροπής λειτουργίας εκπαιδευτικής δομής είτε για άλλο λόγο που ανάγεται σε έκτακτο ή απρόβλεπτο γεγονός».
8. Τέλος, την **12.09.2020** εκδόθηκε η ΥΑ 120126/ΓΔ4 (ΦΕΚ Β' 3882/12.09.2020) για την παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά το τρέχον σχολικό έτος 2020-2021 και στις 15.09.2020 εκδόθηκε η υπ' αρ. πρωτ. 121802/ΓΔ4 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ. «Οδηγίες προς Διευθυντές και Εκπαιδευτικούς για τη σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση κατά το σχολικό έτος 2020-2021» (Σχετ. 22).

1.2. Σύντομο ιστορικό για την εκπόνηση της ΕΑΠΔ

9. Στις **12.5.2020** εκδόθηκε το υπ' αρ. πρωτ. 3211 Δελτίο Τύπου της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα με θέμα: «Πραγματοποίηση τηλεδιασκέψεων του Προέδρου της Αρχής με τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας, την ΟΛΜΕ και τον Πανελλήνιο Σύλλογο Αναπληρωτών Δασκάλων, κατόπιν σχετικών αιτημάτων τους» με το οποίο διατυπώθηκαν οι θέσεις - παρατηρήσεις της Αρχής επί της διάταξης του αρ. 63 του Ν. 4686/2020.
10. Την **15.05.2020** ολοκληρώθηκε η, κατ' εφαρμογήν του αρ. 63§3 του Ν. 4686/2020, εκπόνηση Μελέτης Εκτίμησης Αντικτύπου σχετικά με την Προστασία Δεδομένων (ΕΑΠΔ) στο πλαίσιο της τηλεκπαίδευσης, σύμφωνα με το άρθρο 35§1 ΓΚΠΔ. Η εν λόγω Μελέτη δημοσιεύθηκε εν μέρει την **10.07.2020**, αφού είχαν ολοκληρωθεί οι Πανελλαδικές Εξετάσεις.
11. Την **13.07.2020**, κατόπιν της κατά τα ανωτέρω δημοσιοποίησης της εκπονηθείσας Μελέτης ΕΑΠΔ, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με αντικείμενο την τηλεκπαίδευση μεταξύ της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και των εμπλεκόμενων φορέων.
12. Την **14.07.2020** εκπρόσωποι του ΥΠΑΙΘ παρέστησαν στη συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΑΠΔΠΧ, προκειμένου να συζητηθούν αναφορές των ΟΙΕΛΕ, ΔΟΕ και γονέα μαθητή². Εν συνεχεία, το ΥΠΑΙΘ υπέβαλε στην ΑΠΔΠΧ συμπληρωματικό Υπόμνημα στο οποίο περιελήφθησαν αντίγραφα τόσο της συναφθείσας σύμβασης μεταξύ του ιδίου και της CISCO όσο και της από 15.5.2020 Μελέτης ΕΑΠΔ.
13. Την **7.9.2020** η ΑΠΔΠΧ εξέδωσε τη Γνωμοδότηση υπ' αρ. **4/2020** με την οποία:
 - α. Έκρινε νόμιμη την κατά το άρθρο 63 του Ν. 4686/2020 σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
 - β. Κάλεσε το ΥΠΑΙΘ να τροποποιήσει και συμπληρώσει την από **15.05.2020** Μελέτη ΕΑΠΔ σε αποκλειστική προθεσμία τριών (3) μηνών από τη δημοσίευση της εν λόγω Γνωμοδότησης.
 - γ. Επέτρεψε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση στις υπαγόμενες στο ΥΠΑΙΘ σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια του ως άνω τριμήνου, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 63 του Ν. 4686/2020, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με την από 10.8.2020 ΠΝΠ.

² Οι καταγγελίες είχαν υποβληθεί με τα έγγραφα με αρ. πρωτ. της ΑΠΔΠΧ **1)** Γ/ΕΙΣ/3307/14.05.2020, **2)** Γ/ΕΙΣ/3701/29.05.2020, **3)** Γ/ΕΙΣ/4144/16.6.2020 και **4)** Γ/ΕΙΣ/3866/5.6.2020. Αντιστοίχως το ΥΠΑΙΘ είχε παράσχει διευκρινίσεις κατόπιν σχετικής πρόσκλησης της ΑΠΔΠΧ δια των υπ' αρ. πρωτ. **1)** Γ/ΕΞ/3307-1/18.05.20, **2)** Γ/ΕΞ/3701-1/02-06-2020, **3)** Γ/ΕΞ/4144-1/22.06.20 και **4)** Γ/ΕΞ/3866-1/23.06.20 εγγράφων του.

14. Την **8.9.2020** το ΥΠΑΙΘ ανέθεσε στο Εργαστήριο Νομικής Πληροφορικής της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) την αναθεώρηση της από **15.5.2020** Μελέτης ΕΑΠΔ, δυνάμει του από 10.7.2020 συναφθέντος Μνημονίου Συνεργασίας μεταξύ του ΥΠΑΙΘ και του ΕΚΠΑ.

1.3. Σκοπός -Αντικείμενο της ΕΑΠΔ

15. Κατά τις προβλέψεις του ΓΚΠΔ, η ΕΑΠΔ είναι μια διαδικασία που έχει σχεδιαστεί για να περιγράψει την επεξεργασία, να αξιολογήσει την αναγκαιότητα και την αναλογικότητά της και να συνδράμει στη διαχείριση των κινδύνων για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων που αυτή συνεπάγεται. Επομένως, πρωταρχικός σκοπός είναι να διασφαλιστεί και να αποδειχθεί ότι η επεξεργασία θα διενεργηθεί / διενεργείται σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, όπως αυτές επαναλαμβάνονται στο άρθρο 5 ΓΚΠΔ. Παράλληλα, μέσω του προσδιορισμού και της περαιτέρω αξιολόγησης των κινδύνων και συνακόλουθα μέσω του καθορισμού μέτρων για την αντιμετώπισή τους, η ΕΑΠΔ καθίσταται σημαντικό εργαλείο για την πλήρωση της υποχρέωσης λογοδοσίας, προκειμένου ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας (εν προκειμένω, το ΥΠΑΙΘ), πέραν της ίδιας της συμμόρφωσης σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ΓΚΠΔ, να μπορεί να αποδεικνύει ότι έχουν ληφθεί τα ενδεδειγμένα μέτρα για την επίτευξη αυτής (της συμμόρφωσης).

Το ΥΠΑΙΘ, όπως αναφέρθηκε, προέβη στην εκπόνηση ΕΑΠΔ για την επεξεργασία των δεδομένων στο πλαίσιο της τηλεκαίδευσης κατά πρώτη την περίοδο της πανδημίας COVID-19 (15.5.2020) και ήδη πραγματοποιεί την παρούσα αναθεώρηση ενόψει της Γνωμοδότησης ΑΠΔΠΧ 4/2020. Παράλληλα, το ΥΠΑΙΘ έχει καταστρώσει τις κατάλληλες διαδικασίες για την ενίσχυση της ασφάλειας των ΠΔ καθώς και την ενημέρωση των Υποκειμένων, όπως αναλυτικώς περιγράφεται στις ενότητες της παρούσας Μελέτης.

Η κρίσιμη διαδικασία (εφεξής «η δραστηριότητα επεξεργασίας») για την οποία εκπονείται η παρούσα Μελέτη είναι η ακόλουθη:

Επεξεργασία δεδομένων μαθητών και εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της παροχής διδασκαλίας εξ αποστάσεως («τηλεκπαίδευση») στις σχολικές μονάδες Α-βάθμιας και Β-βάθμιας εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19.

1.4. Μεθοδολογία

16. Τόσο στην αρχική ΕΑΠΔ, όσο και στην παρούσα αναθεώρηση προσδιορίζονται και αξιολογούνται οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η δραστηριότητα επεξεργασίας και περιγράφεται η μεθοδολογία αντιμετώπισης τους.

17. Το ΥΠΑΙΘ οφείλει, σε συνεργασία με την ορισθείσα Υπεύθυνη Προστασίας Δεδομένων (ΥΠΔ / DPO), να παρακολουθεί και να επικαιροποιεί την παρούσα Μελέτη, καθώς και να μεριμνά για την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται σε αυτή. Η ΥΠΔ είναι απαραίτητο να ενημερώνεται για τα ονόματα των συγκεκριμένων στελεχών που κάθε φορά επιφορτίζονται με την εφαρμογή των μέτρων και την παρακολουθήση-επικαιροποίηση της παρούσας από κάθε διεύθυνση/τμήμα του Υπουργείου.
18. Πέραν της Γνωμοδότησης ΑΠΔΠΧ 4/2020 για την εκπόνηση της παρούσας ελήφθησαν, επίσης, υπ' όψιν:
1. Η Απόφαση ΑΠΔΠΧ 65/2018 (ΦΕΚ Β' 1622/10-5-2019).
 2. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές³ της Ομάδας Εργασίας του άρθρου 29.
 3. Σχετικές Οδηγίες της Γαλλικής Αρχής Commission Nationale de l' Informatique et des Libertés (CNIL)⁴
 4. Σχετικές Οδηγίες του Βρετανικού Information Commissioner's Office⁵
 5. Προτεινόμενες μεθόδους του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Κυβερνοασφάλειας (ENISA)⁶.
 6. Σχετικά έγγραφα που προσαρτώνται ως Παράρτημα Α (βλ. κατάλογο στη σελ. 56)

1.5.Ειδικά: Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τον εντοπισμό και την ανάλυση των κινδύνων

19. Βασικός στόχος της ΕΑΠΔ είναι να αναγνωριστούν και να καταγραφούν οι κίνδυνοι για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων, οι οποίοι απορρέουν από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων κατά την τηλεεκπαίδευση. Παραδείγματα τέτοιου είδους κινδύνων είναι τα ακόλουθα:
- α) Διαρροή προσωπικών δεδομένων,
 - β) Μη εξουσιοδοτημένη τροποποίηση προσωπικών δεδομένων,
 - γ) Απώλεια ή κλοπή προσωπικών δεδομένων.

³ Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29, Κατευθυντήριες γραμμές για την εκτίμηση του αντικτύπου σχετικά με την προστασία δεδομένων (ΕΑΠΔ) και καθορισμός του κατά πόσον η επεξεργασία «ενδέχεται να επιφέρει υψηλό κίνδυνο» για τους σκοπούς του κανονισμού 2016/679 (έγγραφο της 4.10.2017).

⁴ Βλ. www.cnil.fr

⁵ Βλ. www.ico.uk

⁶ Βλ. σε www.enisa.eu τα έγγραφα *Handbook on Security of Personal Data Processing*, December 2017 και *Online platform for security of personal data processing*, December 2019 καθώς και το εργαλείο *Evaluating the level of risk for a personal data processing operation* διαθέσιμο σε <https://www.enisa.europa.eu/risk-level-tool/risk>.

20. Εν συνεχεία, αναπτύσσονται σενάρια που ενδέχεται να οδηγήσουν στην εμφάνιση των κινδύνων, που έχουν προσδιοριστεί και σχετίζονται με την ασφάλεια των πληροφοριών και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία αυτών. Για τη δημιουργία κάθε σεναρίου λαμβάνονται υπ' όψιν-αξιολογούνται τα κάτωθι στοιχεία:
- 1) Οι υφιστάμενοι υποστηρικτικοί πόροι,
 - 2) οι πιθανές ευπάθειες (ιδίως υπό την έννοια του αυξημένου κινδύνου δυσλειτουργίας) των υποστηρικτικών πόρων,
 - 3) οι τυχόν επαπειλούμενοι κίνδυνοι που μπορούν να επέλθουν ως αποτέλεσμα των ευπαθειών,
 - 4) τα υφιστάμενα μέτρα ελέγχου-αντιμετώπισης του κινδύνου,
 - 5) το μέγεθος του αντικτύπου του κινδύνου,
 - 6) η πιθανότητα επέλευσης του κινδύνου.
21. Ειδικότερα, για κάθε κίνδυνο υπολογίζεται η σοβαρότητά του, η οποία, κατά κύριο λόγο, εξαρτάται από τη φύση των πιθανών επιπτώσεων του για τα φυσικά πρόσωπα- Υποκείμενα των δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 4 περ. 1 ΓΚΠΔ (εν προκειμένω, μαθητών και εκπαιδευτικών). Για να αποτιμηθεί η σοβαρότητα («severity») ενός κινδύνου, σύμφωνα με την CNIL, εξετάζονται οι επιπτώσεις στην ιδιωτικότητα, οι οποίες επέρχονται ως αποτέλεσμα ενός επίφοβου συμβάντος (feared event) που επηρεάζει προσωπικά δεδομένα. Επομένως, οι δύο - αιτιωδώς συνδεόμενες - συνιστώσες της σοβαρότητας ενός κινδύνου είναι:
- α) Η επίδραση ενός επίφοβου συμβάντος σε προσωπικά δεδομένα,
 - β) Οι επιπτώσεις στην ιδιωτικότητα.
22. Η **επίδραση στα προσωπικά δεδομένα** αποτυπώνεται με χρήση κλίμακας αξιολόγησης («Likert») ως ακολούθως:

Επίπεδο	Τιμή	Περιγραφή
Αμελητέα	1	Το επίφοβο συμβάν δεν επηρεάζει / επηρεάζει προσωπικά δεδομένα σε πολύ μικρή κλίμακα ⁷ .
Περιορισμένη	2	Το επίφοβο συμβάν επηρεάζει προσωπικά δεδομένα σε περιορισμένη-μικρή κλίμακα.
Σημαντική	3	Το επίφοβο συμβάν επηρεάζει προσωπικά δεδομένα σε μεσαία - μεσαία προς μεγάλη κλίμακα.

⁷ Για τον προσδιορισμό της κλίμακας λαμβάνονται υπ' όψιν: α) ο αριθμός των εμπλεκόμενων υποκειμένων, είτε ως συγκεκριμένος αριθμός είτε ως ποσοστό επί του πληθυσμού, β) ο όγκος και το εύρος των δεδομένων, γ) η διάρκεια ή ο μόνιμος χαρακτήρας της επεξεργασίας, δ) η γεωγραφική έκταση της επεξεργασίας.

Μέγιστη	4	Το επίφοβο συμβάν επηρεάζει προσωπικά δεδομένα σε μεγάλη-πολύ μεγάλη κλίμακα.
----------------	----------	---

23. Αντιστοίχως, οι **συνέπειες στην ιδιωτικότητα** αποτυπώνονται με χρήση κλίμακας «Likert» ως ακολούθως:

Επίπεδο	Τιμή	Περιγραφή
Αμελητέες	1	Τα φυσικά πρόσωπα δεν επηρεάζονται ή ταλαιπωρούνται ελαφρώς (επανεισαγωγή δεδομένων, εκνευρισμός, ενόχληση).
Περιορισμένες	2	Τα φυσικά πρόσωπα αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα τα οποία θα ξεπεράσουν με κάποιες δυσκολίες (επιπλέον κόστος, άρνηση πρόσβασης σε υπηρεσίες, φόβος, άγχος).
Σημαντικές	3	Σημαντικές επιπτώσεις στα φυσικά πρόσωπα οι οποίες μπορούν να ξεπεραστούν μέσα από σοβαρές δυσκολίες.
Μέγιστες	4	Τα φυσικά πρόσωπα αντιμετωπίζουν σημαντικές ή μη αναστρέψιμες επιπτώσεις τις οποίες δεν μπορούν να ξεπεράσουν.

24. Επίσης, για κάθε κίνδυνο υπολογίζεται η πιθανότητα επέλευσής (εμφάνισής) του. Η πιθανότητα επέλευσης κάθε κινδύνου προκύπτει από:

- α) Την πιθανότητα δυσλειτουργίας (ευπάθεια) των υποστηρικτικών πόρων υπό συνθήκες «απειλής»,
- β) την ικανότητα των πηγών των κινδύνων να εκμεταλλευτούν αποτελεσματικά την ευπάθεια των υποστηρικτικών πόρων.

Ο **βαθμός ευπάθειας** των υποστηρικτικών πόρων αποτυπώνεται με χρήση κλίμακας Likert ως ακολούθως:

Επίπεδο	Τιμή	Περιγραφή
Αμελητέος	1	Η πιθανότητα (p[0,1]) δυσλειτουργίας των υποστηρικτικών πόρων υπό συνθήκες «απειλής» είναι μηδενική-πολύ μικρή.
Περιορισμένος	2	Η πιθανότητα (p[0,1]) δυσλειτουργίας των υποστηρικτικών πόρων υπό συνθήκες «απειλής» είναι περιορισμένη-μικρή.
Σημαντικός	3	Η πιθανότητα (p[0,1]) δυσλειτουργίας των υποστηρικτικών πόρων υπό συνθήκες «απειλής» είναι μεσαία-μεσαία προς μεγάλη.
Μέγιστος	4	Η πιθανότητα (p[0,1]) δυσλειτουργίας των υποστηρικτικών πόρων υπό συνθήκες «απειλής» είναι μεγάλη-πολύ μεγάλη.

25. Η πιθανότητα οι επαπειλούμενοι κίνδυνοι να επέλθουν ως αποτέλεσμα της ικανότητας των πηγών (του κινδύνου) να εκμεταλλευτούν αποτελεσματικά την ευπάθεια των υποστηρικτικών πόρων αποτυπώνεται με χρήση κλίμακας Likert ως ακολούθως:

Επίπεδο	Τιμή	Περιγραφή
Αμελητέα	1	Η πηγή ενός κινδύνου έχει ελάχιστες δυνατότητες να προκαλέσει δυσλειτουργία των υποστηρικτικών πόρων.
Περιορισμένη	2	Η πηγή ενός κινδύνου έχει περιορισμένες δυνατότητες να προκαλέσει δυσλειτουργία των υποστηρικτικών πόρων.
Σημαντική	3	Η πηγή ενός κινδύνου έχει τη δυνατότητα προκαλέσει δυσλειτουργία των υποστηρικτικών πόρων.
Μέγιστη	4	Η πηγή ενός κινδύνου έχει ευχερώς τη δυνατότητα να προκαλέσει δυσλειτουργία των υποστηρικτικών πόρων.

26. Ο κίνδυνος προκύπτει ως ακολούθως:

27. Τέλος, συμπληρώνεται ο ακόλουθος πίνακας (χάρτης κινδύνων⁸) προς το σκοπό της γραφικής απεικόνισης των προσδιορισθέντων κινδύνων.

Σοβαρότητα	4	(4,1)	(4,2)	(4,3)	(4,4)
	3	(3,1)	(3,2)	(3,3)	(3,4)
	2	(2,1)	(2,2)	(2,3)	(2,4)
	1	(1,1)	(1,2)	(1,3)	(1,4)
		1	2	3	4
Πιθανότητα Εμφάνισης					

Όπου:

Χρωματισμός	Χαρακτηρισμός Κινδύνου
Πράσινο	Αποδεκτός
Κίτρινο	Αποδεκτός, μόνον εφόσον διαπιστωθεί ότι δεν μπορεί να μειωθεί η πιθανότητα εμφάνισης και η σοβαρότητα έχει χαρακτηριστεί «αμελητέα» (τιμή 1). Απαιτούνται ενέργειες για τη μείωση της πιθανότητας εμφάνισης της συγκεκριμένης κατηγορίας κινδύνων.

⁸ Βλ. σχετικά: Πρότυπα εκπόνησης ΕΑΠΑ στο δικτυακό τόπο της CNIL (www.cnil.fr/)

Μοβ	Αποδεκτός, μόνον εφόσον διαπιστωθεί ότι δεν μπορεί να μειωθεί η σοβαρότητα και η πιθανότητα εμφάνισης έχει χαρακτηριστεί «αμελητέα» (τιμή 1). Απαιτούνται ενέργειες για τη μείωση τόσο της σοβαρότητας όσο και της πιθανότητας εμφάνισης της συγκεκριμένης κατηγορίας κινδύνων.
Κόκκινο	Μη αποδεκτοί κίνδυνοι. Απαιτείται αποφυγή της συγκεκριμένης κατηγορίας κινδύνων ή περιορισμός αυτών μέσω κατάλληλων μέτρων που θα οδηγήσουν στη μείωση τόσο της σοβαρότητας όσο και της πιθανότητας εμφάνισής τους.

1.6. Πίνακας τροποποιήσεων σε σχέση με την ΕΑΠΔ 15.5.2020

28. Στον κατωτέρω πίνακα καταγράφονται συνοπτικώς, προς διευκόλυνση οι τροποποιήσεις σε σχέση με την από 15.5.2020 Μελέτη ΕΑΠΔ. Στο επόμενο κεφάλαιο ακολουθεί αναλυτικώς η ΕΑΠΔ.

A. Τροποποιήσεις / Συμπληρώσεις βάσει της Γνωμοδότησης ΑΠΔΠΧ 4/2020

α/α	Θεματική Ενότητα	Περιεχόμενο Σύστασης	Για τις ενέργειες του ΥΠΑΙΘ βλ. στην παρούσα:
1	Ταυτόχρονη Μετάδοση Μαθήματος	Να προσεγγιστεί η «ταυτόχρονη» σύγχρονη μετάδοση μαθήματος ως διαφορετική μορφή επεξεργασίας (σε σχέση με τη σύγχρονη μετάδοση μαθήματος που πραγματοποιείται χωρίς την παρουσία μαθητών στη φυσική τάξη- «κλασική» σύγχρονη τηλεκαίτευση). Συναφώς, να εξεταστεί αυτοτελώς η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας στην εν λόγω επεξεργασία και να διερευνηθεί πώς επηρεάζονται οι μαθητές που βρίσκονται στην τάξη κατά τη διάρκεια της «ταυτόχρονης» σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.	Σελ. 23, 35 επ. Σχετικά 12,13,16
2	Ταυτόχρονη Μετάδοση Μαθήματος	Να προσεγγιστεί η «ταυτόχρονη» σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως ουσιαδώς διαφορετικός τρόπος εκπαίδευσης σε σχέση με τη σύγχρονη (αλλά όχι ταυτόχρονη) μετάδοση μαθήματος και να μελετηθούν οι «δυσκολίες» που ενδεχομένως ανακύπτουν για τον εκπαιδευτικό.	Σελ. 18-20, 36 Σχετικά 12,13,16
3	Ταυτόχρονη Μετάδοση Μαθήματος	Να αναδειχθεί η διαφοροποίηση των αναγκών και συνθηκών ανά βαθμίδα εκπαίδευσης και συνακόλουθα να μελετηθούν περισσότερες λύσεις/μέθοδοι- να προσδιορισθούν ειδικά μέτρα (συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών μεθόδων).	Σελ. 18-20, 35 επ., 41-42 Σχετικά 12,13,16
4	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να διευρυνθεί το πεδίο των εξεταζόμενων κινδύνων που συνεπάγονται οι πράξεις επεξεργασίας οι οποίες λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της τηλεκαίτευσης.	Σελ. 37-52
5	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να αναλυθούν επαρκώς οι προσδιορισθέντες κίνδυνοι. Ομοίως, να αναλυθεί και να τεκμηριωθεί επαρκώς η επιλογή σε σχέση με α) τις συνέπειες στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των Υποκειμένων, β) τη σοβαρότητα των συνεπειών, γ) την πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου και δ) την πιθανότητα ο κίνδυνος να επιφέρει βλάβη.	Σελ. 37-52
6	Μελέτη ΕΑΠΔ	Εμπλουτισμός των προσδιορισθέντων κινδύνων ως ακολούθως:	

		<p>α) Κίνδυνοι σχετιζόμενοι με την επέμβαση στην εκπαιδευτική διαδικασία: εκτίμηση και ανάλυση της επέμβασης ανά εκπαιδευτική βαθμίδα/τάξη.</p> <p>β) Κίνδυνοι από τη χρήση εξοπλισμού που δε βρίσκεται στην ευθύνη του Υπεύθυνου Επεξεργασίας, ιδίως όσον αφορά στους εκπαιδευτικούς.</p> <p>γ) Κίνδυνοι από τους όρους της σύμβασης</p> <p>δ) Κίνδυνοι από τη χρήση τρίτων εκτελούντων την επεξεργασία, οι οποίοι δε φαίνεται να έχουν προσδιοριστεί.</p> <p>ε) Κίνδυνοι από τη χρήση προσωπικών ηλεκτρονικών διευθύνσεων των εκπαιδευτικών.</p>	<p>α) Σελ. 35 επ., 41-42</p> <p>Σχετικά 12,13,16</p> <p>β) Σελ. 40-41, 47-51</p> <p>γ) Σχετικά 10,11</p> <p>δ) Σελ. 44-45</p> <p>Σχετικά 10,11</p> <p>ε) Σελ. 20-21, 24-26</p>
7	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να τεκμηριωθεί η κρίση του ΥΕ ότι οι προσδιορισθέντες κίνδυνοι έχουν ελαχιστοποιηθεί και δεν απαιτείται προσδιορισμός κατάλληλων μέτρων.	Σελ. 37-52
8	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να αναφέρονται τα άτομα και ο τρόπος που αυτά ενεπλάκησαν με τη γνώμη τους ή / και εκ της αρμοδιότητάς τους στην εκπόνηση της Μελέτης ΕΑΠΔ.	Σελ. 3-4, 37-38
9	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να εμπλακούν στη διαδικασία ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες (επί παραδείγματι, ακαδημαϊκοί φορείς, δημόσιοι φορείς εκπαιδευτικής πολιτικής).	Σελ. 37-38, 57 Σχετικά 12-19
10	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να ζητηθεί η γνώμη των Υποκειμένων.	Σελ. 53
11	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να διορθωθεί η αναφορά στη Cisco ως «τρίτου» (σελ. 20 της από 15.05.2020 εκπονηθείσας ΕΑΠΔ)	Σελ. 28
12	Μελέτη ΕΑΠΔ	Να διαγραφεί η αναφορά στην «επίσημη αποδοχή» της ΕΑΠΔ από την ΥΠΔ	Σελ. 54
13	Ενημέρωση των Υποκειμένων	Να παρασχεθεί ενημέρωση και να υλοποιηθούν προγράμματα ευαισθητοποίησης σε εκπαιδευτικούς αλλά κυρίως μαθητές και οικογένεια.	Σελ. 29

B. Αλλαγές ως αποτέλεσμα της τροποποίησης των διατάξεων της νομοθεσίας

- 29.** Με την από 10.8.2020 ΠΝΠ τροποποιήθηκε το άρ. 63§1 (α'εδ.) Ν. 4686/2020 (Α' 96), έτσι ώστε η τηλεεκπαίδευση να παρέχεται και σε περιπτώσεις εκ περιτροπής λειτουργίας μίας σχολικής δομής.

- 30.** Εν συνεχεία η ΥΑ 120126/ΓΔ4 (ΦΕΚ Β' 3882/12.09.2020) εισήγαγε αλλαγές στην εφαρμογή της τηλεκαίδευσης σε σχέση με τα προβλεπόμενα στην προγενέστερη ΥΑ 57233/Υ1 (ΦΕΚ Β' 1859/2020), ιδίως ως προς τα ακόλουθα σημεία:
- α.** Η παροχή της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατέστη υποχρεωτική.
 - β.** Προβλέφθηκε δυνατότητα «ταυτόχρονης» σύγχρονης τηλεκαίδευσης για μαθητές που έχουν υποβληθεί σε μοριακή διαγνωστική εξέταση για τον κορωνοϊό COVID-19 και για όσο χρόνο αναμένουν την έκδοση του αποτελέσματος.
 - γ.** Ορίστηκε ότι με αιτιολογημένη απόφαση του Διευθυντή μίας σχολικής μονάδας, «παρέχεται υπό προϋποθέσεις η εναλλακτική δυνατότητα σχηματισμού τμημάτων, στα οποία τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές συμμετέχουν αποκλειστικά εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία» («Διαδικτυακά Τμήματα»). Τα «Διαδικτυακά Τμήματα» συγκροτούνται **i)** με απόφαση του οικείου Διευθυντή Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, εφόσον αφορούν μόνο σε μαθητές της οικείας Διεύθυνσης, **ii)** από τον Περιφερειακό Διευθυντή, εφόσον αφορούν σε μαθητές άνω της μίας Διεύθυνσης Εκπαίδευσης και **iii)** από τη Γενική Γραμματέα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής, εφόσον αφορούν σε μαθητές άνω της μίας Περιφερειακής Διεύθυνσης της Επικράτειας. Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση στους μαθητές των «Διαδικτυακών Τμημάτων» παρέχεται από εκπαιδευτικούς οι οποίοι ανήκουν σε ομάδα αυξημένου κινδύνου σύμφωνα με σχετική ΚΥΑ⁹, από εκπαιδευτικούς για τη συμπλήρωση του ωραρίου τους ή από άλλους εκπαιδευτικούς που θα προσληφθούν για τον σκοπό αυτό.
 - δ.** Καθιερώθηκε διαδικασία αυθεντικοποίησης των εκπαιδευτικών μέσω της υπηρεσίας Κεντρικής Πιστοποίησης Χρηστών (Υπηρεσία «Single Sign On» - SSO) του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου (ΠΣΔ), του οποίου η διοίκηση και η διαχείριση ασκούνται, αποκλειστικά από το νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία «Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων - Διόφαντος» («ΙΤΥΕ») (βλ. άρ. 32 § 3 Ν. 3966/2011). Το ΙΤΥΕ επιτελεί, εν προκειμένω, ρόλο Εκτελούντος την Επεξεργασία και έχει παράσχει επαρκείς διαβεβαιώσεις για τη λήψη κατάλληλων μέτρων προστασίας των προσωπικών δεδομένων δυνάμει του από 11/09/2020 που συνήψε με το ΥΠΑΙΘ.

⁹ ΔΙΔΑΔ/Φ.64/346/9011/14-05-2020 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Υγείας και Εσωτερικών (Β' 1856).

- ε. Τα εξ αποστάσεως μαθήματα υποδείχθηκε να διαρκούν 30' έως 45' σύμφωνα με την από 10.9.2020 εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ).

1.7. Σημείωση ως προς την επικαιροποίηση της ΕΑΠΔ

- 31.** Σημειώνεται ότι η Μελέτη ΕΑΠΔ αποτελεί μια διαδικασία συνεχούς βελτίωσης που είναι αναγκαίο να εγγυάται την αιτιολογημένη και αξιόπιστη χρήση των προσωπικών δεδομένων καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας επεξεργασίας. Επομένως, μερικές φορές απαιτούνται αρκετές επαναλήψεις για να επιτευχθεί ένα αποδεκτό σύστημα προστασίας της ιδιωτικότητας. Απαιτείται, επίσης, η παρακολούθηση των αλλαγών με την πάροδο του χρόνου (στο πλαίσιο, τα μέτρα, τους κινδύνους κ.λπ.), ώστε να επικαιροποιείται η ΕΑΠΔ κάθε φορά που συμβαίνει μια σημαντική αλλαγή.

Επίσης, η ίδια προσέγγιση πρέπει να ακολουθείται όταν πρόκειται να σχεδιαστεί μια νέα επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η υλοποίηση αυτής της προσέγγισης *κατά το σχεδιασμό* καθιστά δυνατό τον έγκαιρο καθορισμό των αναγκαίων και επαρκών μέτρων προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Ως εκ τούτου, η εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης του Υπευθύνου Επεξεργασίας δεν ολοκληρώνεται με την παρούσα Μελέτη, αλλά αποτελεί διαρκή διαδικασία που πρέπει να ανανεώνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα, σύμφωνα με τις ανωτέρω παραδοχές.

2. Η ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

2.1. Γενική περιγραφή της διαδικασίας ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

32. Μέχρι τη λήξη του του διδακτικού έτους 2020-2021 και εφόσον παραμένει ο κίνδυνος διασποράς του κορωνοϊού COVID-19, οι σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποχρεούνται να παρέχουν σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση (δηλαδή απ' ευθείας διδασκαλία και μετάδοση μαθήματος σε πραγματικό χρόνο από εκπαιδευτικό με τη χρήση κατάλληλων μέσων τεχνολογίας) σε μαθητές που δεν δύνανται να παρακολουθήσουν με φυσική παρουσία την εκπαιδευτική διαδικασία. Η σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση πραγματοποιείται:

- α.** Προς μαθητές/τριες τμημάτων σχολικών μονάδων ή ολόκληρων σχολικών μονάδων που τελούν σε καθεστώς προσωρινής αναστολής ή απαγόρευσης λειτουργίας, ως μέτρο για την αντιμετώπιση του κορωνοϊού COVID-19, και για όσο χρονικό διάστημα παραμένουν σε αυτό το καθεστώς, σύμφωνα με το πρόγραμμα που καθορίζεται από τον/την Διευθυντή/ντρια σε συνεργασία με τον Σύλλογο Διδασκόντων, με ανάλογη τήρηση των ισχυουσών οδηγιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στην προκειμένη περίπτωση, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές συμμετέχουν αποκλειστικά εξ αποστάσεως στην εκπαιδευτική διαδικασία.
- β.** Προς μαθητές/τριες τμημάτων σχολικών μονάδων ή ολόκληρων σχολικών μονάδων που λειτουργούν κανονικά, ήτοι δεν τελούν σε καθεστώς προσωρινής αναστολής ή απαγόρευσης λειτουργίας, οι οποίοι δε δύνανται να παρακολουθήσουν με φυσική παρουσία την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς ανήκουν στις κατωτέρω κατηγορίες:
 1. ανήκουν σε ομάδες αυξημένου κινδύνου¹⁰,
 2. συνοικούν με πρόσωπο το οποίο νοσεί από κορωνοϊό COVID-19,
 3. νοσούν οι ίδιοι από κορωνοϊό COVID-19 ή
 4. έχουν υποβληθεί σε μοριακή διαγνωστική εξέταση για τον κορωνοϊό COVID-19 και για όσο χρόνο αναμένουν την έκδοση του αποτελέσματος.

Στη συγκεκριμένη, υπό (β), περίπτωση, παρέχεται «ταυτόχρονη» σύγχρονη εξ αποστάσεως εκπαίδευση, υπό τη μορφή ταυτόχρονης διδασκαλίας σε μαθητές, οι οποίοι συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε μαθητές οι οποίοι, κατά τα ανωτέρω, δε δύνανται να παρακολουθήσουν με φυσική παρουσία την εκπαιδευτική διαδικασία. Εντούτοις, με αιτιολογημένη απόφαση

¹⁰ Άρ. 8 της ΚΥΑ Δ1α/ΓΠ.οικ.55339/20-8-9-2020 (Β' 3780) Υπουργών Ανάπτυξης, Επενδύσεων, Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υγείας, Εσωτερικών, Υποδομών και Μεταφορών

του Διευθυντή της εκάστοτε σχολικής μονάδας είναι δυνατόν να δημιουργούνται «Διαδικτυακά Τμήματα», τα οποία απαρτίζονται από μαθητές μίας ή περισσότερων Διευθύνσεων - Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η δε εκπαίδευση στους μαθητές των «Διαδικτυακών Τμημάτων παρέχεται, από εκπαιδευτικούς που είτε ανήκουν σε ομάδα αυξημένου κινδύνου είτε συμπληρώνουν το ωράριο τους είτε προσλαμβάνονται προς το σκοπό αυτό (βλ. ανωτ. υπό 1.6B(γ)).

- 33.** Η υλοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πραγματοποιείται μέσω κατάλληλης ψηφιακής πλατφόρμας, η οποία καθιστά δυνατή την απευθείας μετάδοση του μαθήματος (ήχου ή/και εικόνας) από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς προς τους μαθητές. Προς το σκοπό αυτό, το ΥΠΑΙΘ θέτει στη διάθεση των διδασκόντων και των μαθητών/τριών όλων των σχολείων της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας την υπηρεσία σύγχρονης τηλεεκπαίδευσης με τη χρήση του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (ΠΣΔ) και της ψηφιακής πλατφόρμας Webex Meetings της εταιρείας Cisco. Η εν λόγω πλατφόρμα έχει διαμορφωθεί ειδικά για το ΥΠΑΙΘ για τις ανάγκες παροχής της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, παρέχεται δωρεάν προς το Ελληνικό Δημόσιο και έχει ενταχθεί στις διαπιστευμένες εφαρμογές του ΠΣΔ. Για την πρόσβαση στην πλατφόρμα οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές δύνανται να χρησιμοποιούν εξοπλισμό (ηλεκτρονικό υπολογιστή, ταμπλέτα, κινητό, και στην περίπτωση των μαθητών/τριών και σταθερό τηλέφωνο) που ανήκει στη σχολική μονάδα ή στους ίδιους.
- 34.** Βασικά χαρακτηριστικά της ειδικά παραμετροποιημένης πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης είναι τα ακόλουθα:
- α.** Για την αυθεντικοποίηση και σύνδεση των εκπαιδευτικών στην πλατφόρμα τηλεδιασκέψεων Webex χρησιμοποιείται η υπηρεσία Κεντρικής Πιστοποίησης Χρηστών (Υπηρεσία «Single Sign On» - SSO) του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (ΠΣΔ).
 - β.** Έχει απενεργοποιηθεί η δυνατότητα καταγραφής/ αποθήκευσης του μεταδιδόμενου μαθήματος.
 - γ.** Έχουν δημιουργηθεί «κλειδωμένες» ψηφιακές αίθουσες, στις οποίες ο εκπαιδευτικός έχει τον αποκλειστικό έλεγχο εισόδου.
- 35.** Επιπλέον, κατά τη χρήση της πλατφόρμας εφαρμόζονται τα ακόλουθα μέτρα προς το σκοπό της προστασίας των προσωπικών δεδομένων:
- α.** Ειδικά για την περίπτωση της ταυτόχρονης σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας, η «ζωντανή» μετάδοση αφορά μόνο το μέρος της διδακτικής ώρας που αφιερώνεται στην παράδοση μαθήματος. Η «ζωντανή» μετάδοση δεν αφορά μέρος της διδακτικής ώρας που σχετίζεται με τυχόν εξέταση μαθητών/τριών

- β. Για τη μετάδοση του ήχου, η συσκευή που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός τοποθετείται κοντά του. Ο εκπαιδευτικός διατηρεί το δικαίωμα σίγασης της φωνής μαθητή/τριας ή ακόμα και διακοπής της μετάδοσης, εάν το κρίνει απαραίτητο.
- γ. Στην περίπτωση που πραγματοποιείται μετάδοση εικόνας ιδίως κατά την «ταυτόχρονη» σύγχρονη τηλεεκπαίδευση, η κάμερα της συσκευής που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός, εστιάζει αποκλειστικά και μόνο στον ίδιο ή / και στον πίνακα της αίθουσας διδασκαλίας (εφόσον αυτός δε χρησιμοποιείται από κάποιο/α μαθητή/τρια). Δεν επιτρέπεται η κάμερα να εστιάζει σε μαθητές/τριες που βρίσκονται στην αίθουσα διδασκαλίας.
- δ. Απαγορεύεται, σύμφωνα με το αρ. 63§2 Ν. 4686/2020, η καταγραφή και αποθήκευση ήχου ή/και εικόνας του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος, καθώς και οποιαδήποτε άλλη χρήση του περιεχομένου που μεταδίδεται ηλεκτρονικά, πέραν της «ζωντανής» μετάδοσης ήχου ή/και εικόνας σε πραγματικό χρόνο με αποκλειστικούς αποδέκτες τους/τις μαθητές/τριες. Η πλατφόρμα από το σχεδιασμό της και την παραμετροποίηση που πραγματοποιήθηκε για το ΥΠΑΙΘ αποκλείει τέτοιου είδους καταγραφή. Τυχόν παράνομη καταγραφή επισύρει τις κυρώσεις του άρ. 38 Ν. 4624/2019.
- ε. Οι μαθητές/τριες ενημερώνονται από τον εκπαιδευτικό, για τους κανόνες και τους όρους ορθής συμπεριφοράς που οφείλουν να τηρούν στην ψηφιακή τάξη, σύμφωνα και με τις σχετικές οδηγίες του ΥΠΑΙΘ.

2.2. Η ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ στην πράξη

2.2.1. Η δημιουργία της «διαδικτυακής τάξης»

36. Η δημιουργία της «διαδικτυακής τάξης» συντελείται με τα ακόλουθα βήματα
- 1) Ο/η εκπαιδευτικός ακολουθεί το σύνδεσμο της διαπιστευμένης εφαρμογής που απεστάλη με σχετική εγκύκλιο του ΥΠΑΙΘ (<https://webex.sch.gr>). Αρχικά, πραγματοποιείται η αυθεντικοποίηση του/της εκπαιδευτικού μέσω της υπηρεσίας Κεντρικής Πιστοποίησης Χρηστών (SSO) του ΠΣΔ με τη συμπλήρωση του ονόματος χρήστη (username) και του κωδικού πρόσβασης (password) σε αυτό.
 - 2) Εν συνεχεία, εμφανίζεται μία πρότυπη σελίδα (φόρμα) με το ονοματεπώνυμο και την υπηρεσιακή διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) του εκπαιδευτικού. Επιλέγοντας (μέσω σχετικού πλήκτρου που εμφανίζεται στην οθόνη) να συνεχίσει την εγγραφή, ο εκπαιδευτικός μεταφέρεται στη σελίδα <https://minedu-primary.webex.com/> ή <https://minedu-secondary.webex.com/>, ανάλογα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης στην οποία υπηρετεί.

- 3) Ο εκπαιδευτικός επιλέγει να συνδεθεί (πλήκτρο «Sign in») και εισάγει την υπηρεσιακή του διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email). Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται η προσωπική του «διαδικτυακή τάξη», ο σύνδεσμος της οποίας εμφανίζεται στην οθόνη.
- 4) Ο σύνδεσμος της διαδικτυακής τάξης γνωστοποιείται στους/στις μαθητές/μαθήτριες-γονείς/κηδεμόνες αυτών με έναν από τους ακόλουθους τρόπους:
- α. Αποστολή μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις διευθύνσεις των μαθητών/τριών ή στους γονείς/κηδεμόνες αυτών που βρίσκονται καταχωρισμένες στο ΠΣΔ.
 - β. Ανάρτηση στην Ηλεκτρονική Σχολική Τάξη («η -τάξη»).
 - γ. Ανάρτηση στην ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα <https://e-me.edu.gr>.
37. Στις περιπτώσεις που ο εκπαιδευτικός επιλέξει την ανάρτηση του συνδέσμου σε κάποια από τις ανωτέρω ψηφιακές πλατφόρμες, προβαίνει σε εγγραφή των μαθητών/τριών στο μάθημα που διδάσκει χρησιμοποιώντας τα ονόματα χρήστη (usernames) αυτών που βρίσκονται στο ΠΣΔ και είναι διαθέσιμα στον εκπαιδευτικό. Εναλλακτικώς, τα στοιχεία αυτά χορηγούνται στον εκπαιδευτικό από το Διευθυντή της σχολικής μονάδας στην οποία υπηρετεί. Σημειώνεται ότι ο σύνδεσμος κάθε διαδικτυακής τάξης δε μεταβάλλεται (δυναμικά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο) κατά το χρονικό διάστημα παροχής της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

2.2.2. Η πραγματοποίηση του διαδικτυακού μαθήματος

38. Οι μαθητές/τριες ακολουθούν το σύνδεσμο της διαπιστευμένης εφαρμογής τηλεκπαίδευσης και ανακατευθύνονται στην πλατφόρμα τηλεδιασκέψεων και στη συγκεκριμένη ηλεκτρονική αίθουσα διδασκαλίας, ο σύνδεσμος της οποίας τους έχει κοινοποιηθεί κατά τα ανωτέρω από τον εκπαιδευτικό. Ο/η μαθητής/τρια μπορεί να συνδεθεί στην ψηφιακή τάξη μέσω υπολογιστή, ταμπλέτας, κινητού ή και σταθερού τηλεφώνου. Στην περίπτωση χρήσης σταθερού τηλεφώνου για τη σύνδεση στο ηλεκτρονικά μεταδιδόμενο μάθημα, ο εκπαιδευτικός επικοινωνεί στο μαθητή/τρια το τηλέφωνο που πρέπει να καλέσει, καθώς και τον μοναδικό εννιαψήφιο κωδικό της ψηφιακής του τάξης.
39. Οι μαθητές/τριες μπορούν να συμμετέχουν σε όλα τα μαθήματα ακολουθώντας το σχετικό σύνδεσμο, **χωρίς να απαιτείται** η δημιουργία προσωπικού λογαριασμού στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης. Τα μόνα στοιχεία του/της μαθητή/τριας, τα οποία εισάγονται στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης κατά την είσοδό του/της στην ηλεκτρονική τάξη, είναι το όνομά του/της ή το όνομα χρήστη που επιλέγει. Εφόσον ο/η μαθητής/τρια αποφασίσει να χρησιμοποιήσει την εφαρμογή «Webex Meetings», αντί να συνδεθεί στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης μέσω λογισμικού

πλοήγησης (browser), όπως έχει συστήσει το ΥΠΑΙΘ, θα κληθεί να καταχωρίσει μία διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email) στο σχετικό πεδίο που εμφανίζεται κατά την είσοδο στο ηλεκτρονικά μεταδιδόμενο μάθημα. Η εν λόγω διεύθυνση δεν απαιτείται να είναι η προσωπική διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του/της μαθητή/τριας. Αρκεί να συμπληρωθεί μία τυχαία- «εικονική» διεύθυνση, π.χ. **aa@aa.com**. Σημειώνεται ότι βασικό κριτήριο στην επιλογή της συγκεκριμένης πλατφόρμας ήταν ακριβώς το γεγονός ότι απαιτούνται περιορισμένα προσωπικά δεδομένα για τη χρήση της και δεν είναι αναγκαία η δημιουργία προσωπικού λογαριασμού για κάθε μαθητή/τρια.

- 40.** Για την έναρξη του διαδικτυακού μαθήματος, ο εκπαιδευτικός εισέρχεται στην πλατφόρμα τηλεκαίτευσης και επιλέγει το πλήκτρο «Start a Meeting». Με τη συγκεκριμένη επιλογή, ξεκινά η προεπισκόπηση της εικόνας και του ήχου, ώστε να επιβεβαιώσει ο εκπαιδευτικός ότι όλα λειτουργούν σωστά. Στο σημείο αυτό, ο εκπαιδευτικός, όπως και ο/η κάθε μαθητής/τρια έχουν τη δυνατότητα να απενεργοποιήσουν την εικόνα ή/και τον ήχο τους. Επιλέγοντας ξανά το πλήκτρο «Start a Meeting», ο εκπαιδευτικός εκκινεί το ηλεκτρονικά μεταδιδόμενο μάθημα.
- 41.** Η πρόσβαση στο ηλεκτρονικά μεταδιδόμενο μάθημα είναι ελεγχόμενη. Οι ηλεκτρονικές τάξεις είναι κλειδωμένες και οι μαθητές/ τριες περιμένουν στην εικονική αίθουσα αναμονής ώσπου να τους επιτραπεί η συμμετοχή από τον εκπαιδευτικό. Ο εκπαιδευτικός καλείται να εγκρίνει την είσοδο κάθε συμμετέχοντα ξεχωριστά. Καθ' όλη τη διάρκεια του μαθήματος, εκπαιδευτικός και μαθητής/τρια έχουν τη δυνατότητα να απενεργοποιούν και να επανενεργοποιούν τη μετάδοση του ήχου ή/και της εικόνας τους. Ο εκπαιδευτικός έχει, κατά την κρίση του, τη δυνατότητα διακοπής μετάδοσης ήχου (σίγαση) από μαθητή/τρια ή /και αποβολής του από την ψηφιακή τάξη. Στην τελευταία περίπτωση, είναι δυνατή η εκ νέου συμμετοχή του/της μαθητή/τριας στην ψηφιακή τάξη, κατά την κρίση του εκπαιδευτικού (με έγκριση σχετικού αιτήματος που υποβάλλεται από τον/την αποβληθέντα/θείσα μαθητή/τρια).
- 42.** Τόσο κατά τη δημιουργία της διαδικτυακής τάξης στην πλατφόρμα τηλεκαίτευσης όσο και καθ' όλη της διάρκεια χρήσης αυτής, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες έχουν πρόσβαση α) σε οδηγίες και συμβουλές για την αντιμετώπιση προβλημάτων, β) στα στοιχεία επικοινωνίας, καθώς σε σύνδεσμο υποβολής ερωτημάτων προς την υπηρεσία υποστήριξης χρηστών («Helpdesk») του ΠΣΔ και γ) σε ιστοσελίδες όπου αναρτώνται ανακοινώσεις σχετικά με τη χρήση, τυχόν βελτιώσεις και νέα χαρακτηριστικά της πλατφόρμας. Επιπλέον, παρέχεται εξυπηρέτηση στις σχολικές μονάδες σε δύο (2) επίπεδα:

1^ο Επίπεδο Εξυπηρέτησης: Ομάδα Υποστήριξης της κάθε σχολικής μονάδας. Η συγκεκριμένη ομάδα έχει οριστεί στο σύστημα «myschool» και αποτελείται από το Διευθυντή και από τουλάχιστον έναν εκπαιδευτικό με εξειδικευμένες ψηφιακές δεξιότητες (π.χ. εκπαιδευτικός Πληροφορικής ΠΕ86, επιμορφωτής Β' επιπέδου ΤΠΕ

κτλ.), ο οποίος προσφέρει υποστήριξη στους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς του σχολείου σε ό,τι αφορά, αρχικά, στην εγγραφή αυτών στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης και κατόπιν στη χρήση της σύμφωνα με τους οδηγούς που βρίσκονται αναρτημένοι στην ιστοσελίδα <https://webex.sch.gr>.

2^ο Επίπεδο Εξυπηρέτησης: Εφόσον η Ομάδα Υποστήριξης της σχολικής μονάδας δε δύναται να επιλύσει κάποιο πρόβλημα, επικοινωνεί με την υπηρεσία υποστήριξης χρηστών («Help Desk») του ΠΣΔ.

2.3. Μελέτη του πλαισίου

2.3.1. Επισκόπηση των βασικών παραμέτρων της επεξεργασίας

	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΚΟΠΟΣ
1.	<p>Σύγχρονη μετάδοση διδασκαλίας υπό τις ακόλουθες μορφές:</p> <p>A) Η εκπαιδευτική διαδικασία λαμβάνει χώρα αποκλειστικώς εξ αποστάσεως («ΚΛΑΣΙΚΗ» σύγχρονη τηλεκπαίδευση)</p> <p>B) Ταυτόχρονη διδασκαλία σε μαθητές, οι οποίοι συμμετέχουν στο μάθημα με φυσική παρουσία και σε μαθητές οι οποίοι δε δύνανται να παρακολουθήσουν με φυσική παρουσία την εκπαιδευτική διαδικασία («ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΗ» σύγχρονη τηλεκπαίδευση)</p>	<p>Η παροχή εκπαίδευσης υπό καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, όπως είναι η πανδημία του COVID-19.</p>

Υπεύθυνος επεξεργασίας:	ΥΠΙΑΙΘ
Δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετείται:	<p>Το αδιάλειπτο της παροχής εκπαίδευσης / Να μη μείνουν αποξενωμένοι από την εκπαιδευτική διαδικασία οι μαθητές που αδυνατούν να την παρακολουθήσουν δια ζώσης είτε λόγω αναστολής λειτουργίας της σχολικής μονάδας είτε διότι ανήκουν, σύμφωνα με τη νομοθεσία, στις ομάδες αυξημένου κινδύνου για σοβαρή λοίμωξη από COVID_19 ή νοσούν / ενδέχεται να νοσούν ή συνοικούν με άτομα που νοσούν.</p> <p>Η προστασία της δημόσιας υγείας.</p>
Εκτελών την επεξεργασία:	CISCO , ΙΤΥΕ
Εγκεκριμένος Κώδικας Δεοντολογίας	Δεν υφίσταται
Σχετικές πιστοποιήσεις	Δεν υφίστανται

2.3.2. Προσωπικά δεδομένα, αποδέκτες, διάρκεια τήρησης

	ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ¹¹	ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ
1.	Δημιουργία Διαδικτυακής Τάξης	<p>A) Εκπαιδευτικοί:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο, ii) Βαθμίδα Εκπαίδευσης στην οποία υπηρετούν, iii) υπηρεσιακή διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), iv) διαπιστευτήρια χρήστη ΠΣΔ (όνομα χρήστη-username, κωδικός) για την εφαρμογή της διαδικασίας αυθεντικοποίησης</p>	<p><u>Ως προς το σύνολο των δεδομένων:</u> ΙΤΥΕ. Κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί ότι τα συγκεκριμένα δεδομένα είναι ήδη διαθέσιμα στο ΙΤΥΕ, καθώς τηρούνται στο ΠΣΔ.</p> <p><u>Ως προς τα υπό i, ii, iii δεδομένα:</u> CISCO</p>
2.	Γνωστοποίηση του συνδέσμου της διαδικτυακής τάξης μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email)	<p>A) Μαθητές/Μαθήτριες:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο, ii) Τάξη-τμήμα φοίτησης, iii) διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), που βρίσκεται καταχωρισμένη στο ΠΣΔ</p> <p>B) Γονείς/Κηδεμόνες των μαθητών/τριών:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο, ii) ονοματεπώνυμο τέκνου, iii) Τάξη-τμήμα φοίτησης τέκνου, iv) διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), που βρίσκεται καταχωρισμένη στο ΠΣΔ</p>	Τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό και, εφόσον απαιτηθεί, από το Διευθυντή της σχολικής μονάδας όπου φοιτά ο/η μαθητής/τρια.
3.	Εγγραφή μαθητή/τριας σε διαδικτυακή τάξη στις περιπτώσεις που ο σύνδεσμος αυτής αναρτάται στις πλατφόρμες του ΥΠΑΙΘ.	<p>A) Μαθητές/τριες:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο, ii) Τάξη-τμήμα φοίτησης, iii) όνομα χρήστη (username) μαθητή /τριας στο ΠΣΔ.</p>	Τα δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό και, εφόσον απαιτηθεί, από το Διευθυντή της σχολικής μονάδας όπου φοιτά ο/η μαθητής/τρια.

¹¹ Οι επιμέρους διαδικασίες συνθέτουν τη δραστηριότητα επεξεργασίας που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας Μελέτης ΕΑΠΔ.

4.	Είσοδος στην τηλεδιάσκεψη-ηλεκτρονικά μεταδιδόμενο μάθημα	<p>A) Εκπαιδευτικοί:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο, ii) Βαθμίδα Εκπαίδευσης στην οποία υπηρετούν iii) υπηρεσιακή διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), iv) διαπιστευτήρια χρήστη ΠΣΔ (όνομα χρήστη-username, κωδικός) για την εφαρμογή της διαδικασίας αυθεντικοποίησης.</p> <p>B) Μαθητές/τριες:</p> <p>i) Ονοματεπώνυμο ή όνομα χρήστη που επιλέγει ο/η μαθητής/τρια, εφόσον αυτός/η χρησιμοποιήσει λογισμικό πλοήγησης για την παρακολούθηση του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος. Σε περίπτωση που ο μαθητής, παρά τις αντίθετες συστάσεις του ΥΠΑΙΘ, χρησιμοποιήσει την εφαρμογή «CISCO WEBEX», θα συλλεγεί μία διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του/της μαθητή/τριας, η οποία μπορεί να είναι τυχαία- «εικονική».</p>	<p>A) Για τους Εκπαιδευτικούς:</p> <p><u>Ως προς το σύνολο των δεδομένων:</u> ΙΤΥΕ.</p> <p>Κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί ότι τα συγκεκριμένα δεδομένα είναι ήδη διαθέσιμα στο ΙΤΥΕ, καθώς τηρούνται στο ΠΣΔ.</p> <p><u>Ως προς τα υπό i, ii, iii δεδομένα:</u> CISCO.</p> <p>Τα εν λόγω δεδομένα υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά την είσοδο των εκπαιδευτικών στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης, καθώς αποτελούν στοιχεία της διαδικτυακής τάξης.</p> <p>B) Για τους Μαθητές/τριες: CISCO</p>
5.	Ενεργοποίηση Εικόνας	<p>A) Εκπαιδευτικοί & Μαθητές/τριες:</p> <p>i) Δεδομένα εικόνας, ii) δεδομένα που ενδέχεται να προβληθούν παρεμπιπτόντως λόγω της θέσης της συσκευής μέσω της οποίας τα Υποκείμενα συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση, εφόσον αυτά βρίσκονται σε προσωπικό χώρο (π.χ. οικία).</p> <p>B) Τρίτα πρόσωπα:</p> <p>i) Δεδομένα εικόνας τρίτων προσώπων που βρίσκονται στον ίδιο (προσωπικό) χώρο με τους συμμετέχοντες στην τηλεκπαίδευση (π.χ. μέλη της οικογένειας). Επισημαίνεται ότι οι συγκεκριμένες κατηγορίες δεδομένων προβάλλονται παρεμπιπτόντως.</p> <p>Διευκρινίζεται ότι όλα τα ανωτέρω δεδομένα δύναται να προβληθούν μόνο σε πραγματικό χρόνο.</p>	<p>Μόνο κλειστός αριθμός μαθητών (οι μαθητές του τμήματος ή ορισμένοι εξ αυτών, οι οποίοι αδυνατούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης το μάθημα λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι γονείς/κηδεμόνες αυτών).</p>

6.	Ενεργοποίηση ήχου	<p>A) Εκπαιδευτικοί & Μαθητές/τριες:</p> <p>i) Δεδομένα ήχου, ii) δεδομένα που ενδέχεται να μεταδοθούν παρεμπιπτόντως λόγω της θέσης της συσκευής μέσω της οποίας τα Υποκείμενα συμμετέχουν στην τηλεκπαίδευση, εφόσον αυτά βρίσκονται σε προσωπικό χώρο (π.χ. οικία).</p> <p>B) Τρίτα πρόσωπα:</p> <p>i) Δεδομένα ήχου τρίτων προσώπων που βρίσκονται στον ίδιο (προσωπικό) χώρο με τους συμμετέχοντες στην τηλεκπαίδευση (επί παραδείγματι μέλη της οικογένειας). Επισημαίνεται ότι οι συγκεκριμένες κατηγορίες δεδομένων μεταδίδονται παρεμπιπτόντως.</p> <p>Διευκρινίζεται ότι όλα τα ανωτέρω δεδομένα δύνανται μόνο να μεταδοθούν σε πραγματικό χρόνο.</p>	Μόνο κλειστός αριθμός μαθητών (οι μαθητές του τμήματος ή ορισμένοι εξ αυτών, οι οποίοι αδυνατούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης το μάθημα λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού COVID_19 και σε εξαιρετικές περιπτώσεις οι γονείς/κηδεμόνες αυτών).
7.	Περαιτέρω χρήση της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης	<p>Μεταδεδομένα, τα οποία χρησιμοποιούνται από το ΥΠΑΙΘ αποκλειστικά για σκοπούς ερευνητικούς ή / και στατιστικούς, αφού προηγουμένως ανωνυμοποιηθούν. Συγκεκριμένα:</p> <p>i) Διεύθυνση IP, ii) «User Agent Identifier», iii) Τύπος Υλικού, iv) Τύπος και Έκδοση Λειτουργικού Συστήματος, v) Έκδοση Διακομιστή «Πελάτη», vi) IP Διεύθυνση κατά μήκος του Δικτύου, v) «MAC Address» του τερματικού (κατά περίπτωση), vi) Έκδοση πλατφόρμας, vii) Ενέργειες (είσοδος/έξοδος από την πλατφόρμα, συμμετοχή σε τηλεδιάσκεψη, αποχώρηση από τηλεδιάσκεψη), viii) Πληροφορίες Συνεδρίας (τίτλος, ημερομηνία και ώρα, μέση και πραγματική διάρκεια, συνδεσιμότητα, κοκ), ix) Αριθμός Τηλεδιασκέψεων, x) Συνεδρίες κοινής/μη κοινής χρήσης της οθόνης, xi) Αριθμός Συμμετεχόντων, xii) Όνομα διοργανωτή τηλεδιάσκεψης, xiii) Ανάλυση Οθόνης, xiv) Μέθοδος πρόσβασης στην τηλεδιάσκεψη (μέσω εφαρμογής ή λογισμικού πλοήγησης), xv) Επιδόσεις πλατφόρμας, διαχείριση προβλημάτων λοιπές διαγνωστικές πληροφορίες σχετικά με την πλατφόρμα.</p>	CISCO: Αρχείο καταγραφής μεταδεδομένων πλατφόρμας

2.4. Μελέτη των θεμελιωδών αρχών

2.4.1. Αξιολόγηση των μέτρων που εγγυώνται την αναλογικότητα και την αναγκαιότητα της επεξεργασίας

43. Ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας έχει προβεί στις ακόλουθες επιλογές προκειμένου να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις αναλογικότητας και αναγκαιότητας του ΓΚΠΔ:

<p>1. Οι σκοποί:</p>	<p>Είναι σαφώς καθορισμένοι, περιγράφονται ρητώς στη νομοθεσία και είναι νόμιμοι.</p> <p>Η παροχή εκπαίδευσης εξ αποστάσεως και ειδικότερα η οργάνωση και πραγματοποίηση των διαδικτυακών μαθημάτων (σύμφωνα με τα ανωτέρω υπό 2.2), η οποία ανάγεται σε δημόσιο συμφέρον. Με τη θέσπιση της δυνατότητας τηλεκπαίδευσης, αφ' ενός εξυπηρετείται η συνταγματική επιταγή της προαγωγής της διδασκαλίας στην ειδική περίπτωση επιδημικής νόσου, καθώς και ο στόχος της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης εν γένει. Αφ' ετέρου, διασφαλίζεται ότι οι μαθητές που αδυνατούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης την εκπαιδευτική διαδικασία δεν θα αποξενώνονται από τη μαθησιακή διαδικασία και το αγαθό της γνώσης, αμβλύνοντας έτσι τις δυσμενείς επιπτώσεις στη διαπαιδαγώγηση και ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους λόγω της επέλευσης της επιδημικής νόσου.</p> <p>Δεν πραγματοποιείται καταγραφή ούτε αποθήκευση της μετάδοσης μαθήματος.</p> <p>*Για λόγους πληρότητας επισημαίνεται ότι τα μεταδεδομένα που προκύπτουν κατά τη χρήση της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης αξιοποιούνται- κατόπιν ανωνυμοποίησης - για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τηλεκπαίδευση (στατιστικοί-ερευνητικοί σκοποί). Η συγκεκριμένη διαδικασία δεν περιλαμβάνει πράξεις επεξεργασίας ΠΔ εξαιρουμένης της αρχικής εφαρμογής επ' αυτών της μεθόδου ανωνυμοποίησης. Εντούτοις, οι συγκεκριμένοι σκοποί είναι συμπληρωματικοί και κείνται εκτός του πεδίου της παρούσας Μελέτης.</p>
<p>2. Νομική βάση:</p>	<p>Νομική βάση της επεξεργασίας είναι:</p> <p><i>η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που</i></p>

	<p><i>έχει ανατεθεί στον Υπεύθυνο Επεξεργασίας (άρ. 6§1 στ. ε' ΓΚΠΑ)</i></p> <p>και συναφώς:</p> <p><i>η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του Υπευθύνου Επεξεργασίας (άρ. 6§1 στ. γ' ΓΚΠΑ)</i></p>
3. Ελαχιστοποίηση των δεδομένων:	Τα υπό επεξεργασία δεδομένα είναι κατάλληλα, συναφή και περιορισμένα στο αναγκαίο (άρ. 5§1 στ. γ' ΓΚΠΑ). Οι αναφερόμενοι αποδέκτες (Cisco, ΙΤΥΕ) είναι απαραίτητο να έχουν πρόσβαση στα δεδομένα για την υλοποίηση της τηλεκαίδευσης σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας.
4. Ποιότητα των δεδομένων	Τα υπό επεξεργασία δεδομένα είναι ακριβή και επικαιροποιημένα κατά τη στιγμή της λήψης και δεν υφίστανται περαιτέρω επεξεργασία πέραν της μετάδοσής τους σε πραγματικό χρόνο./ Τα μεταδεδομένα είναι ακριβή και προκύπτουν κατά τη λειτουργία της πλατφόρμας τηλεκαίδευσης.
5. Περίοδοι αποθήκευσης	Δεν πραγματοποιείται καταγραφή ούτε αποθήκευση του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος. Ο ήχος ή/και η εικόνα μεταδίδονται σε πραγματικό χρόνο./ Τα προσωπικά δεδομένα που είναι ήδη αποθηκευμένα στο ΠΣΔ λόγω της ιδιότητας των Υποκειμένων ως μαθητών ή γονέων/ κηδεμόνων διατηρούνται, όπως ορίζεται στις σχετικές Πολιτικές του ΥΠΑΙΘ./Τα δεδομένα που επεξεργάζεται η CISCO ως Εκτελούσα την Επεξεργασία θα διαγραφούν αμελλητί με την εκπλήρωση του σκοπού των από 11/09/2020 και 09/11/2020 συναφθεισών μεταξύ του ΥΠΑΙΘ και της CISCO συμβάσεων δωρεάς, όπως η δεύτερη τροποποιήθηκε με την από 4/12/2020 πρόσθετη πράξη, εξαιρουμένων των δεδομένων που η CISCO οφείλει, σύμφωνα με το νόμο, να τηρήσει περαιτέρω. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα θα διαγραφούν τέσσερις (4) μήνες μετά τη σύναψη της από 09/11/2020 σύμβασης δωρεάς.

44. Με βάση τα ανωτέρω:

- Στην τρέχουσα κατάσταση δεν απαιτείται βελτίωση σε κάποιο από τα ανωτέρω σημεία.
- Κατά την ανωτέρω περιγραφή δεν απαιτούνται πρόσθετα μέτρα.

2.5. Τα δικαιώματα των Υποκειμένων των δεδομένων

45. Στον ακόλουθο πίνακα περιγράφονται νομικές απαιτήσεις ιδίως σε σχέση με τα δικαιώματα των Υποκειμένων και συναφώς ο τρόπος με τον οποίο ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας συμμορφώνεται προς αυτές:

Νομική απαίτηση	Μέτρο / Τρόπος Εφαρμογής
<p>1. Πληροφορίες για τα Υποκείμενα (δίκαιη και διαφανής επεξεργασία, άρ 12, 13, 14 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Το ΥΠΑΙΘ έχει αναπτύξει δικτυακούς τόπους (https://mathainoumeasfaleis.gov.gr, https://mathainoumestospiti.gov.gr/) προς το σκοπό της παροχής ενημέρωσης σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στην εκπαίδευση λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού COVID_19 και, συναφώς, της εξοικείωσης των μαθητών/τριών, των γονέων/κηδεμόνων αυτών, αλλά και των εκπαιδευτικών με την τηλεεκπαίδευση.</p> <p>Επιπλέον, παρασχέθηκε ενημέρωση στους/στις μαθητές/τριες και τους γονείς/κηδεμόνες αυτών για την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων κατά την τηλεεκπαίδευση μέσω εγγράφου που κοινοποιήθηκε στις σχολικές μονάδες με σχετική Εγκύκλιο¹²</p> <p>Αναλυτικές πληροφορίες και οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς έχουν χορηγηθεί μέσω Εγκυκλίων του ΥΠΑΙΘ τόσο κατά το προηγούμενο διδακτικό έτος, 2019-2020 (Σχετικά 1, 2, 3, 4, 5, 6,7) όσο και κατά το τρέχον, 2020-2021(Σχετικό 8).</p> <p>Έχουν πραγματοποιηθεί επιμορφωτικές δράσεις από Πανεπιστήμια και σε Περιφερειακό Επίπεδο και Επίπεδο Σχολικών Μονάδων και έχουν σχεδιαστεί ανοικτά Διαδικτυακά Μαθήματα (MOOCs) από το ΙΕΠ σε συνεργασία με το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.</p> <p>Τέλος, υλοποιείται έργο «Ταχύρρυθμης Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση» σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πειραιά (ΠαΠει), το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο (ΕΚΠΑ), το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (ΠΔΜ), το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔιΠαΕ), το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (ΠΑΔΑ), το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (ΠαΠελ) και το ΙΤΥΕ.</p>

¹² Εγκύκλιος ΥΠΑΙΘ με άρ. πρωτ. 151977/ΓΔ4/7-11-2020 (Σχετικό 8).

<p>2. Λήψη συγκατάθεσης (άρ. 7, 8 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Η επεξεργασία δε στηρίζεται στη συγκατάθεση, καθώς εξυπηρετεί δημόσιο συμφέρον και συνακόλουθα έννομη υποχρέωση που καθιερώθηκε προς ικανοποίηση αυτού (του ουσιαστικού δημοσίου συμφέροντος).</p>
<p>3. Δικαίωμα πρόσβασης και φορητότητας (άρ.15, 20 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Οι εκπαιδευτικοί έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά την παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.</p> <p>Οι μαθητές/τριες έχουν δικαίωμα πρόσβασης στα προσωπικά τους δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά την παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, εξαιρουμένων των δεδομένων που καταχωρίζονται-προκύπτουν από τη χρήση της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης εφόσον δε συνδέονται σε αυτή με τα πραγματικά τους στοιχεία, έτσι ώστε να μπορούν να ταυτοποιηθούν.</p> <p>Σημειώνεται ότι τα μεταδεδομένα διαγράφονται δε αμελλητί μετά τη λήξη της σχετικής σύμβασης μεταξύ ΥΠΑΙΘ- CISCO.</p> <p>Το δικαίωμα φορητότητας δεν μπορεί να ασκηθεί παραδεκτώς, εν προκειμένω, εφόσον νομικές βάσεις της επεξεργασίας είναι, κατά τα ανωτέρω, το άρ. 6§1 στ. ε' ΓΚΠΔ και συνακόλουθα το άρθρο 6§1 στ. γ' ΓΚΠΔ.</p>
<p>4. Δικαίωμα διόρθωσης και διαγραφής (άρ. 16, 17 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Τα εν λόγω δικαιώματα μπορούν να ασκηθούν- υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει ο ΓΚΠΔ, εφόσον τα Υποκείμενα δύνανται να ταυτοποιηθούν. Επισημαίνεται ότι η ταυτοποίηση των μαθητών/τριών ως Υποκειμένων δεδομένων, τα οποία καταχωρίζονται ή προκύπτουν από τη χρήση της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης, δεν είναι δυνατή στις περιπτώσεις που η σύνδεση σε αυτή δεν πραγματοποιήθηκε με πραγματικά στοιχεία.</p>
<p>5. Δικαίωμα περιορισμού της επεξεργασίας και εναντίωσης (άρ. 18, 21 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Προβλέπεται η εισαγωγή σχετικής διαδικασίας, ώστε να μπορούν τα Υποκείμενα αφ' ενός να εναντιωθούν στην επεξεργασία λόγω ιδιαίτερης κατάστασής τους, εκτός εάν ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας αντιτάξει επιτακτικούς λόγους και αφ' ετέρου να αιτηθούν τον περιορισμό της επεξεργασίας, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που προβλέπει ο ΓΚΠΔ.</p>

<p>6. Εκτελούντες την επεξεργασία (άρ. 28 ΓΚΠΔ)</p>	<p>Οι Εκτελούντες την Επεξεργασία έχουν παράσχει εγγυήσεις ότι λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία των δεδομένων των Υποκειμένων δια:</p> <p>1) της από 11/09/2020 Σύμβασης για την τήρηση εμπιστευτικότητας και την προστασία των προσωπικών δεδομένων μεταξύ ΥΠΑΙΘ και ΙΤΥΕ (Σχετικό 9),</p> <p>2) των από 11/09/2020 και 09/11/2020 συναφθεισών μεταξύ του ΥΠΑΙΘ και της CISCO συμβάσεων δωρεάς, όπως η δεύτερη τροποποιήθηκε με την από 04/12/2020 πράξη (Σχετικά 10, 11).</p>
--	---

46. Με βάση τον ανωτέρω πίνακα:

- Τα ως άνω υπό 3, 4 και 5 υλοποιούνται σύμφωνα με τη σχετική Πολιτική του ΥΠΑΙΘ με υποβολή αιτήματος στην ΥΠΔ και δεν απαιτούν βελτιώσεις.
- Πέραν των ανωτέρω δεν απαιτούνται πρόσθετα μέτρα.

2.6. Μελέτη αναλογικότητας

Η σύγχρονη τηλεεκπαίδευση εγείρει ζήτημα στάθμισης συγκρουόμενων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου παρατίθενται τα υπό εξέταση δικαιώματα:

2.6.1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση

- 47.** Το άρθρο 16§2Σ διακηρύσσει ότι η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους. Ο συντακτικός νομοθέτης περιορίζεται σε μια γενική στοχοθέτηση, καταλείποντας τη διακριτική ευχέρεια επιλογής των μέσων παροχής εκπαίδευσης στον κοινό νομοθέτη. Εναπόκειται στον κοινό νομοθέτη εάν θα ορίσει ως μέσο διδασκαλίας την ηλεκτρονική διδασκαλία, ιδίως σε μια κρίσιμη περίοδο πανδημίας, στην οποία η διαζώσης διδασκαλία μπορεί να καταστεί επιβλαβής για την εξάπλωση της νόσου.
- 48.** Εξάλλου από το άρθρο 16§4Σ προκύπτει το δικαίωμα στην γενική δωρεάν εκπαίδευση. Η υποχρέωση αυτή αντιστοιχεί στο κοινωνικό δικαίωμα των μαθητών για παροχή δωρεάν εκπαίδευσης, το οποίο συμβαδίζει με το δικαίωμα στην ελευθερία εκπαίδευσης. Η διεξαγωγή ηλεκτρονικής παιδείας θα μπορούσε ενδεχομένως να φανεί εκ πρώτης όψεως ότι έρχεται σε ένταση με την κρατική υποχρέωση δωρεάν εκπαίδευσης, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν όλοι οι μαθητές να διαθέτουν σύγχρονα μέσα τηλεεκπαίδευσης. Η κοινωνική πραγματικότητα, ωστόσο, διασκεδάζει καίρια τις όποιες ανησυχίες, καθώς προκύπτει αναντίρρητα ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων είναι χρήστες ή κάτοχοι «έξυπνων» συσκευών που απαιτούνται για την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Συμπληρωματικά μέτρα

αποτελούν η ενίσχυση του τεχνολογικού εξοπλισμού σχολικών μονάδων και μαθητών (και μέσω δωρεών) καθώς και η διασφάλιση δωρεάν χρήσης δεδομένων για τη σύνδεση με την εν λόγω πλατφόρμα για τις εξ αποστάσεως εκπαιδευτικές δραστηριότητες, τα οποία αναχαιτίζουν έτι περαιτέρω τον κίνδυνο αποκλεισμού κατωτέρων κοινωνικο-οικονομικών στρωμάτων.

2.6.2. Η προστασία της δημόσιας υγείας

49. Η προστασία της δημόσιας υγείας αποτελεί μια ειδικότερη έκφραση της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος. Εάν νοσήσει μεγάλο μέρος του πληθυσμού λόγω του συγχρωτισμού πολλών παιδιών στο σχολείο και μετάδοσης του ιού στο ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό τους περιβάλλον, αυτό θα επιβαρύνει καταφανώς το δημόσιο συμφέρον ποικιλοτρόπως: ψυχικώς, πνευματικώς, πληθυσμιακώς και οικονομικώς.
50. Το δικαίωμα στην υγεία παρουσιάζει στο ελληνικό Σύνταγμα δύο όψεις. Από τη μία, κατοχυρώνεται ως ατομικό, αμυντικό δικαίωμα (Σ5§5 εδ. α' Σ) και από την άλλη, ως κοινωνικό δικαίωμα (Σ21§3). Και στις δύο περιπτώσεις, ως υγεία νοείται αφενός η κατάσταση σωματικής και ψυχικής ευεξίας και αφετέρου, η δημόσια υγεία. Πέραν της κατάστασης σωματικής και ψυχικής ευεξίας, σκόπιμη κρίνεται και η αρνητική οριοθέτηση του δικαιώματος στην υγεία, ήτοι η φυσική κατάσταση του ατόμου που αποκλείει κάθε μορφή ασθένειας ή αναπηρίας ικανής να μειώσει τη φυσιολογική δραστηριότητά του. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Σ5§5 εδ. α' «Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας». Περαιτέρω, η υγεία ως κοινωνικό δικαίωμα με την έννοια των θετικών ενεργειών του κράτους για την οργάνωση ενός συστήματος παροχής υγείας κατοχυρώνεται στο Σ21§3, σύμφωνα με το οποίο το κράτος οφείλει να μεριμνά για την υγεία των πολιτών.
51. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ, από το Σ21§3 απορρέει η «υποχρέωση του κράτους για τη λήψη θετικών μέτρων προς προστασία της υγείας των πολιτών, στους οποίους (το Σ21§3) δίνει δικαίωμα να απαιτήσουν από την Πολιτεία την πραγμάτωση της αντίστοιχης υποχρεώσεώς της». Υπ' αυτή την έννοια, αναγνωρίζεται μέσω του Σ21§3 ένα αχώριστο κοινωνικό δικαίωμα, μια αξίωση των πολιτών κατά του κράτους για την προστασία της υγείας και η υποχρέωση της πολιτείας να προβεί στις αναγκαίες παροχές υπηρεσιών υγείας. Πρόκειται εν τοις πράγμασι για την υποχρέωση του κράτους να παρέχει υπηρεσίες ή να προβαίνει σε ενέργειες που προάγουν, διατηρούν ή αποκαθιστούν την υγεία των ανθρώπων. Η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας της υγείας αποτελεί, συνεπώς, δικαίωμα και δεν συνιστά μια απλή έκφραση ευχών. Ως εκ τούτου, η μέριμνα για τη λήψη μέτρων χάριν προστασίας της υγείας των πολιτών καθίσταται επιτακτική.
52. Υπ' αυτό το πρίσμα, η πολιτεία οφείλει να λάβει μέτρα καταπολέμησης της επιδημίας χάριν προστασίας της δημόσιας υγείας. Ως εκ τούτου, η παροχή

εκπαίδευσης πρέπει να λαμβάνει χώρα με εκείνα τα μέσα που δεν θα επιβαρύνουν τη δημόσια υγεία. Η ταυτόχρονη παρουσία προσώπων σε κοινό χώρο κατά την έξαρση της πανδημίας ενδέχεται να θέτει σε κίνδυνο το αγαθό της δημόσιας υγείας. Συνεπώς, είναι αναγκαία η λήψη κατάλληλων μέτρων για την παροχή εκπαίδευσης κατά τρόπο που δεν πλήττεται η δημόσια υγεία.

2.6.3. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

53. Παράλληλα με την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο Σ9§1, μετά από την αναθεώρηση του 2001 το Σύνταγμα ορίζει στο άρ. 9Α ότι καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Το δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων έχει διαφορετικό χαρακτήρα από την υποχρέωση προστασίας που υπέχει το κράτος ως προς τα άλλα δικαιώματα, σύμφωνα με το Σ25, και δεν αποτελεί απλή εξειδίκευση της υποχρέωσης αυτής.
54. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν οδηγεί στη δίχως άλλο απαγόρευση της συλλογής, επεξεργασίας και χρήσης τους, αλλά υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη να καθιερώσει ένα περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου καθίσταται θεμιτή η συλλογή, επεξεργασία και χρήση των δεδομένων. Η ανάγκη προστασίας της ιδιωτικής ζωής καθίσταται επιτακτική στη σύγχρονη περίοδο ηλεκτρονικής διακινδύνευσης. Πρόκειται εν τούτοις πράγμασι για ένα ατομικό-αμυντικό δικαίωμα, που θεμελιώνει πρωτίστως αξίωση αποχής από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο έγκειται στην απαγόρευση καταγραφής δεδομένων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και σε ένα δεύτερο επίπεδο στο δικαίωμα άρνησης παροχής πληροφοριών για τον εαυτό μας.
55. Συναφώς, είναι πλέον γνωστό ότι το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων δεν είναι ένα απόλυτο δικαίωμα. Τούτο επισημαίνεται emphaticά στον ΓΚΠΔ που παραθέτει ότι: «...το εν λόγω δικαίωμα «πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και να σταθμίζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας» (αιτ. σκ. 4). Άλλωστε, τα άρ. 1§3 και 85 ΓΚΠΔ επιβάλλουν ειδικούς κανόνες κατά τη στάθμιση της ελεύθερης ροής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε σχέση με την ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης αντίστοιχα. Κατά συνέπεια, σε περίπτωση σύγκρουσης του δικαιώματος προσωπικών δεδομένων με άλλα έννομα αγαθά και δικαιώματα, όπως είναι η προστασία της δημόσιας υγείας, η στάθμιση και η εναρμόνιση αυτών, με βάση τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, είναι απαραίτητη. Αυτό υπαγορεύεται από την ανάγκη άρσεως των ενδεχομένων συγκρούσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω της στάθμισης συμφερόντων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση.

56. Η καταγραφή ήχου και εικόνας των μαθητών και των εκπαιδευτικών συνιστά επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Οι πρώτοι ανήκουν στην προστατευόμενη από το Σ21 και τον ΓΚΠΔ κατηγορία των παιδιών και οι δεύτεροι στην κατηγορία των εργαζομένων. Είναι επίσης εμφανές ότι ο Κανονισμός διαχέεται από την ανάγκη για την προστασία ειδικώς των παιδιών. Ενδεικτικώς στην αιτ. σκ. 38 αποτυπώνεται ο λόγος ειδικής προστασίας για τα παιδιά, καθώς αυτά μπορεί να έχουν μικρότερη επίγνωση των σχετικών κινδύνων, συνεπειών και εγγυήσεων και των δικαιωμάτων τους σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.
57. Σχετικά με την προστασία των δεδομένων των εργαζόμενων εκπαιδευτικών, αυτή δεν οδηγεί στη δίχως άλλο απαγόρευση της συλλογής, επεξεργασίας και χρήσεώς τους, αλλά υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη να καθιερώσει ένα περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο, εντός του οποίου καθίσταται θεμιτή η συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων που συλλέγονται με τεχνικά μέσα. Κατά τούτο χρήσιμη για την κατανόηση της προστασίας των δεδομένων των εργαζομένων είναι η Γνώμη 8/2001 της Ομάδας Εργασίας του άρ. 29, σύμφωνα με την οποία, κάθε συλλογή, χρήση ή αποθήκευση πληροφοριών σχετικών με τους εργαζομένους με ηλεκτρονικά μέσα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων. Η επεξεργασία δεδομένων ήχου και εικόνας στο εργασιακό πλαίσιο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων και η παρακολούθηση των εργαζομένων μέσω μαγνητοσκόπησης (βίντεο) καλύπτεται από τις διατάξεις του ΓΚΠΔ και των εθνικών νόμων μεταφοράς του. Κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αναφέρονται στους εργαζομένους, οι εργοδότες επιβάλλεται πάντα να έχουν κατά νου τις θεμελιώδεις αρχές προστασίας των δεδομένων.
58. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα πρέπει να συλλέγονται για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και η μεταγενέστερη επεξεργασία τους πρέπει να συμβιβάζεται με τους σκοπούς αυτούς. Οι εργαζόμενοι πρέπει τουλάχιστον να γνωρίζουν ποια δεδομένα, τα οποία τους αφορούν, συλλέγει ο εργοδότης (απευθείας ή από τις πηγές), και τους σκοπούς των πράξεων επεξεργασίας που σχεδιάζονται ή εκτελούνται με τα δεδομένα αυτά επί του παρόντος ή στο μέλλον.

Η διαφάνεια εξασφαλίζεται με την παροχή στον ενδιαφερόμενο του δικαιώματος πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν και με την υποχρέωση κοινοποίησης των υπεύθυνων επεξεργασίας των δεδομένων στις αρχές ελέγχου, σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική νομοθεσία. Περαιτέρω, η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορούν τους εργαζομένους πρέπει να είναι νόμιμη.

2.6.4. Η αρχή της αναλογικότητας: «Κλασική» τηλεκπαίδευση.

59. Για τις ανάγκες της ΕΑΠΔ, σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας εξετάζεται αν το μέτρο της τηλεκπαίδευσης είναι κατάλληλο για την παροχή του αγαθού της εκπαίδευσης στους μαθητές. Κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας το εν λόγω μέτρο είναι κατάλληλο, καθώς λόγω της εξοικείωσης των μαθητών με τις νέες τεχνολογίες οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στη συνέχεια εξετάζεται αν υπάρχουν ηπιότερα μέσα και εξίσου αποτελεσματικά. Κάποιο ηπιότερο μέσο θα ήταν οι μαθητές να προετοιμάζουν εργασίες την ημέρα που δεν πηγαίνουν στο σχολείο. Το μέτρο αυτό δεν είναι εξίσου αποτελεσματικό εκπαιδευτικά και, το σημαντικότερο, εκτοπίζει από την εκπαιδευτική διαδικασία τους μαθητές που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το μάθημα λόγω του ότι ανήκουν σε ευπαθή ομάδα.
60. Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να διερευνηθεί αν η επέμβαση στο δικαίωμα ιδιωτικότητας των μαθητών και εκπαιδευτικών τίθεται σε μια σχέση αρμονικής ισορροπίας με την προστασία της δημόσιας υγείας και το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η κυριότερη αντίρρηση κατά του συστήματος της τηλεκπαίδευσης είναι ότι το σημαντικότερο αγαθό και κινητήριο δύναμη της εκπαίδευσης είναι η ποιοτική διαδραστική παιδαγωγική σχέση, που αποτελεί το κυριότερο εργαλείο για την πραγμάτωση του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση. Η ζωντανή μετάδοση του μαθήματος δεν γίνεται για πάντα, αλλά μόνο για εξαιρετικές περιστάσεις, όπως είναι αυτή της πανδημίας. Η λήψη δεν στοχεύει σε μαθητές, η διαδικασία της εξέτασης δε μεταδίδεται και ο εκπαιδευτικός διατηρεί το δικαίωμα σίγασης ή διακοπής της μετάδοσης. Η μετάδοση θα γίνεται σε ζωντανό χρόνο, πρόσβαση θα έχουν μόνο οι μαθητές. Όλα αυτά τα μέτρα μπορούν να φέρουν σε αρμονία τα συγκρουόμενα συνταγματικά αγαθά με αποτέλεσμα το αγαθό της εκπαίδευσης να προσφέρεται απρόσκοπτα σε περίοδο πανδημίας κατά τρόπο σύμφωνο με την προστασία της δημόσιας υγείας και των προσωπικών δεδομένων μαθητών και εκπαιδευτικών.

Συμπερασματικά, η «κλασική» σύγχρονη τηλεκπαίδευση σε καιρό πανδημίας ικανοποιεί την αρχή της αναλογικότητας, όπως επιβεβαίωσε και η ΑΠΔΠΧ με τη Γνωμοδότηση υπ' αρ. 4/2020.

2.6.5. Η αρχή της αναλογικότητας: «Ταυτόχρονη» τηλεκπαίδευση.

Αντίστοιχα προς τα ανωτέρω εξετάζεται εάν η «ταυτόχρονη» σύγχρονη εκπαίδευση είναι κατάλληλη για την προστασία του συνταγματικού αγαθού της παιδείας, ιδίως ενόψει των διαφορετικών αναγκών των μαθητών/τριών ανά βαθμίδα. Προς τούτο, λαμβάνεται υπ' όψιν, η εγγράφως διατυπωθείσα γνώμη του Ομότιμου Καθηγητή Διδακτικής του ΕΚΠΑ, ΗΛΙΑ ΜΑΤΣΑΓΓΟΥΡΑ (Σχετ. 16), ο οποίος προτείνει «τέσσερα σχήματα συνδυασμού της διδασκαλίας στη σχολική αίθουσα με εναλλακτικές μορφές εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στις σχολικές μονάδες της χώρας

μας. Σχήματα που διατηρούν μαθητές στη σχολική αίθουσα, παιδαγωγικά, προτάσσονται των υπολοίπων». Τρία (3) από τα προταθέντα σχήματα, ήτοι α) η εξ αποστάσεως διδασκαλία από τον εκπαιδευτικό της τάξης ή άλλον εκπαιδευτικό του σχολείου στο πλαίσιο ειδικού Ωρολόγιου Προγράμματος, β) η «ταυτόχρονη» τηλεκπαίδευση, γ) η σύσταση «ανεξάρτητων τμημάτων» στα οποία διδάσκουν εκπαιδευτικοί που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες (ή λοιποί εκπαιδευτικοί), εξασφαλίζουν τη διατήρηση των μαθητών στη φυσική τάξη¹³ και, ως εκ τούτου, εξετάζονται περαιτέρω.

61. Ως βασικό μειονέκτημα του πρώτου σχήματος παρουσιάζεται το γεγονός ότι, προκειμένου ο εκπαιδευτικός «να διδάξει και τους εξ αποστάσεως μαθητές πρέπει να του το επιτρέψει το διδακτικό του ωράριο»¹⁴. Πρέπει, δηλαδή, ο εκπαιδευτικός να διδάξει εντός της ημέρας σε τουλάχιστον δύο διακριτά τμήματα αποτελούμενα από μαθητές της τάξης του/τάξης του σχολείου του. Παρά τις προσλήψεις και τους διορισμούς που έχουν πραγματοποιηθεί/πραγματοποιούνται από το ΥΠΑΙΘ κατά το τρέχον διδακτικό έτος, οι «κενές»- προς συμπλήρωση ώρες των εκπαιδευτικών, ως επί το πλείστον, είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Συναφώς, ο αριθμός των ανά σχολείο εκπαιδευτικών που ανήκουν στις ομάδες αυξημένου κινδύνου δεν επιτρέπει την υιοθέτηση του συγκεκριμένου σχήματος. Ως εκ τούτου, το πρώτο σχήμα κρίνεται μη υλοποιήσιμο υπό τις παρούσες συνθήκες.
62. Ως βασικό μειονέκτημα του δεύτερου σχήματος παρουσιάζεται ότι «ο εκπαιδευτικός πρέπει να συντονίσει ταυτόχρονα δύο εκπαιδευτικά πλαίσια, εκείνο με τις διδακτικές και τις μαθησιακές δράσεις εντός της σχολικής αίθουσας και κυρίως εκείνο των μαθησιακών δράσεων των εξ αποστάσεως μαθητών, το οποίο μάλιστα δεν είναι ενιαίο, αλλά ποικίλλει από μαθητή σε μαθητή, καθότι καθένας από αυτούς έχει τις δικές του γνωστικές και ψηφιακές δυνατότητες αυτορρύθμισης και ευρίσκεται στις ιδιαίτερες συνθήκες και ψηφιακές υποδομές του σπιτιού του». Το συγκεκριμένο μειονέκτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών- υλικό προς τους εκπαιδευτικούς. Σχετικές δράσεις έχουν ήδη υλοποιηθεί-δρομολογηθεί από το ΥΠΑΙΘ, ιδίως σε συνεργασία με το ΙΕΠ¹⁵.
63. Ως βασικό μειονέκτημα του τρίτου σχήματος παρουσιάζεται η «ανομοιομορφία του μαθητικού πληθυσμού που συμμετάσχει σε ένα εξ αποστάσεως «τμήμα», λόγω του ό,τι προέρχεται από διαφορετικά σχολεία και έχουν καλύψει διαφορετική ύλη. Επίσης, διαφέρει το χρονικό διάστημα στο οποίο κάθε μαθητής εντάσσεται στο εξ

¹³ Εφόσον, πάντα, κάτι τέτοιο επιτρέπεται υπό τις κρατούσες επιδημιολογικές συνθήκες. Εφόσον, δηλαδή, οι επιδημιολογικές συνθήκες δεν επιβάλλουν την εφαρμογή της «κλασικής» μορφής τηλεκπαίδευσης.

¹⁴ Βλ. Σχετικό 16, σελ. 4

¹⁵ Βλ. περαιτέρω Σχετικά 12,13.

αποστάσεως «τμήμα».¹⁶ Είναι, λοιπόν, προφανές ότι το συγκεκριμένο μειονέκτημα δεν μπορεί να περιοριστεί με δράσεις του ΥΠΑΙΘ, καθώς αποτελεί ουσιαστικά «αντικειμενική πραγματικότητα».

- 64.** Σύμφωνα με τα ανωτέρω, ως καταλλήλοτερο και αναγκαίο μέσο παροχής εκπαίδευσης σε περιπτώσεις τμημάτων σχολικών μονάδων ή ολόκληρων σχολικών μονάδων που λειτουργούν κανονικά, ήτοι δεν τελούν σε καθεστώς προσωρινής αναστολής ή απαγόρευσης λειτουργίας, κρίνεται η «ταυτόχρονη» τηλεκπαίδευση και, δευτερευόντως, η σύσταση διαδικτυακών τμημάτων, όπου, εφόσον είναι αντικειμενικώς εφικτό, η διδασκαλία θα ανατίθεται σε εκπαιδευτικό της τάξης ή του σχολείου όπου φοιτούν οι μαθητές/τριες.
- 65.** Στο σημείο αυτό θα διερευνηθεί αν η επέμβαση στο δικαίωμα ιδιωτικότητας των μαθητών και εκπαιδευτικών τίθεται σε μια σχέση αρμονικής ισορροπίας με την προστασία της δημόσιας υγείας και το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Εν προκειμένω, οι αντιρρήσεις εστιάζονται στις δυσκολίες που, όπως ήδη επισημάνθηκε, θα αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτικός, καθώς και στο γεγονός ότι η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου εκπαίδευσης ενδέχεται να επηρεάσει αρνητικά τους μαθητές που παρακολουθούν το μάθημα δια ζώσης¹⁷. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι ζωντανή μετάδοση του μαθήματος, που πραγματοποιείται στη φυσική τάξη, δε γίνεται «για πάντα», αλλά μόνο για εξαιρετικές περιστάσεις, όπως είναι αυτή της πανδημίας. Με τη λύση αυτή, παρέχεται η δυνατότητα στους μαθητές να «παραμείνουν» στη φυσική τους τάξη (γεγονός που αναγνωρίζεται ως πρωταρχικός στόχος από απόψεως παιδαγωγικής), ενώ ταυτόχρονα οι μαθητές, που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν δια ζώσης το μάθημα λόγω της πανδημίας, δεν αποκλείονται αλλά παραμένουν σε επαφή με την εκπαιδευτική διαδικασία και με οικεία πρόσωπα (εκπαιδευτικός, συμμαθητές). Εκτιμάται ότι τα ανωτέρω (βλ. παρ. 60) μέτρα και η υλοποίηση των κατευθύνσεων του ΙΕΠ για την παροχή της τηλεκπαίδευσης ανά βαθμίδα εκπαίδευσης (Σχετ. 12,13), θα οδηγήσουν σε αρμονία τα συγκρουόμενα συνταγματικά αγαθά με αποτέλεσμα το αγαθό της εκπαίδευσης να προσφέρεται απρόσκοπτα σε περίοδο πανδημίας κατά τρόπο σύμφωνο με την προστασία της δημόσιας υγείας και των προσωπικών δεδομένων μαθητών και εκπαιδευτικών.

2.7.Μελέτη των ενδεχόμενων προκλήσεων σε συνάρτηση με τα δικαιώματα μαθητών και εκπαιδευτικών

- 66.** Στην παρούσα παράγραφο εξετάζονται οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η δραστηριότητα επεξεργασίας για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών

¹⁶ Βλ. Σχετικό 16, σελ. 6

¹⁷ Πέραν των ενδεχόμενων δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο εκπαιδευτικός, οι μαθητές ενδεχομένως να αισθάνονται περισσότερο αγχωμένοι, να διστάζουν να συμμετάσχουν στο μάθημα φοβούμενοι ότι θα «εκτεθούν» σε τρίτους, να δυσκολεύονται να συγκεντρωθούν.

προσώπων και προσδιορίζονται κατάλληλα μέτρα για τον περιορισμό-την εξάλειψή τους. Προς το σκοπό αυτό, ελήφθησαν ιδιαιτέρως υπ' όψιν οι θέσεις του ΙΕΠ και των ακαδημαϊκών που συμμετείχαν στη διαδικασία ως εμπειρογνώμονες, κατ' εφαρμογήν των σχετικών συστάσεων της ΑΠΔΠΧ. Συγκεκριμένα στις σχετικές διασκέψεις μετείχαν και εξέθεσαν τις απόψεις τους οι:

1. Σπυρίδων Κοκολάκης, Καθηγητής, Κοσμήτορας Πολυτεχνικής Σχολής Πανεπιστημίου Αιγαίου, Τμήμα Μηχανικών Πληροφοριακών και Επικοινωνιακών Συστημάτων Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Σχετ. 14).
2. Γεράσιμος Α. Κολαΐτης, Καθηγητής Παιδοψυχιατρικής, Διευθυντής Παιδοψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ, ΓΝΠ «Η Αγία Σοφία», Διευθυντής Σπουδών ΠΜΣ «Ψυχική Υγεία και Ψυχιατρική Παιδιών και Εφήβων» (Σχετ. 15).
3. Ηλίας Γ. Ματσαγγούρας, Ομότιμος Καθηγητής Διδακτικής ΕΚΠΑ (Σχετ. 16).
4. Φωτεινή Παρασκευά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων (Σχετ. 17)
5. Ελένη Ρεθυμιωτάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νομικής, ΕΚΠΑ(Σχετ. 18)
6. Συμεών Ρετάλης, Καθηγητής Τμήματος Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς (Σχετ. 19)

Ειδικότερα εξετάστηκαν οι κατωτέρω προκλήσεις και παρατίθεται η αντιμετώπισή τους:

2.7.1. Προκλήσεις σε σχέση με δικαιώματα

- 67. Η ισότιμη πρόσβαση στο διαδίκτυο:** Από το Σ16§4 προκύπτει το δικαίωμα στη γενική δωρεάν εκπαίδευση. Η υποχρέωση αυτή αντιστοιχεί στο κοινωνικό δικαίωμα των μαθητών για παροχή δωρεάν εκπαίδευσης, το οποίο συμβαδίζει με το δικαίωμα στην ελευθερία εκπαίδευσης. Η διεξαγωγή ηλεκτρονικής παιδείας θα μπορούσε ενδεχομένως να φανεί εκ πρώτης όψεως ότι έρχεται σε ένταση με την κρατική υποχρέωση δωρεάν εκπαίδευσης, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν όλοι οι μαθητές να διαθέτουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και σύγχρονα μέσα τηλεεκπαίδευσης. Η κοινωνική πραγματικότητα, ωστόσο, διασκεδάσει καίρια τις όποιες ανησυχίες, καθώς, σύμφωνα με την από 10.11.2020 ανακοίνωση της ΕΛΣΤΑΤ (Σχετ. 20), στην Ελλάδα, 8 στα 10 νοικοκυριά έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. ενώ, περαιτέρω, σύμφωνα με την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) στην Ελλάδα του 2019 η κάλυψη (διαθεσιμότητα) σταθερών ευρυζωνικών επικοινωνιών στην ελληνική επικράτεια είναι στο 96% (Σχετ. 22). Παράλληλα, το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων είναι χρήστες ή κάτοχοι «έξυπνων» συσκευών που απαιτούνται για την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Συμπληρωματικά υλοποιηθέντα μέτρα αποτελούν αφενός η ενίσχυση του τεχνολογικού εξοπλισμού σχολικών μονάδων και μαθητών (και μέσω δωρεών) με κοινωνικά και άλλα κριτήρια, μεταξύ των οποίων

συγκαταλέγονται ιδίως το χαμηλό εισόδημα, η ανεργία γονέων/κηδεμόνων, η ιδιότητα μέλους μονογονεϊκής, πολύτεκνης, τρίτεκνης ή ορφανικής οικογένειας, η ύπαρξη ειδικών δυσκολιών μάθησης και αφετέρου η διασφάλιση δωρεάν χρήσης δεδομένων για τη σύνδεση με την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης, ώστε – ακόμη και στις σπάνιες περιπτώσεις που ένα νοικοκυριό δε διαθέτει πρόσβαση στο Διαδίκτυο- η εξ αποστάσεως εκπαίδευση να παρέχεται κανονικά .

- 68. Η διατήρηση της πρόσβασης εντός του νοικοκυριού:** Συναφώς, διατυπώνονται ανησυχίες σχετικά με ενδεχόμενο περιορισμό της πρόσβασης των μαθητών/τριών σε τεχνολογικά μέσα τηλεκπαίδευσης ως αποτέλεσμα της ταυτόχρονης αναστολής της λειτουργίας όλων των υπαγόμενων ή εποπτευόμενων από το ΥΠΑΙΘ σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε συνδυασμό με τη ραγδαία αύξηση της τηλεργασίας. Συγκεκριμένα, έχει χαρακτηριστεί «πιθανό» ένας μαθητής να αποκλείεται από την τηλεκπαίδευση, επειδή οι συσκευές είναι «κατελιμμένες» από τα λοιπά μέλη της οικογένειάς του, που εργάζονται ή παρακολουθούν μαθήματα εξ αποστάσεως. Λαμβάνοντας υπ' όψιν αφενός ότι παρέχεται στους μαθητές η δυνατότητα συμμετοχής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω σταθερού τηλεφώνου και αφετέρου την κατανομή των νοικοκυριών κατά αριθμό μελών σύμφωνα με την τριμηνιαία (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2020) έκδοση της ΕΛΣΤΑΤ (Σχετ. 21), ο συγκεκριμένος κίνδυνος πρέπει να θεωρηθεί περιορισμένος. Προς το σκοπό δε του περαιτέρω περιορισμού του, το ΥΠΑΙΘ έχει καταρτίσει τα ωρολόγια προγράμματα τηλεκπαίδευσης κατά τρόπο ώστε να μη συμπίπτουν απολύτως οι διδακτικές ώρες διαφορετικών τάξεων και βαθμίδων. Επιπλέον, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι σχολικές μονάδες χορηγούν στους/στις μαθητές/τριες συσκευές σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια.
- 69. Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας:** Περαιτέρω, ανακύπτει το ερώτημα μήπως μέσω της ζωντανής μετάδοσης ήχου ή/και εικόνας του μαθήματος εμποδίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, καθώς αυτοί μπορεί να νιώθουν ότι δεν μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα. Στην εύλογη αυτή φοβία αντιτάσσεται ότι το μέτρο της τηλεκπαίδευσης είναι προσωρινό και ότι ο εκπαιδευτικός διατηρεί το δικαίωμα σίγασης και αλλοίωσης της φωνής, αλλά και διακοπής της μετάδοσης, σε περίπτωση που το κρίνει απαραίτητο χάριν του συμφέροντος του μαθητή. Υπογραμμίζεται ότι η εξεταστική διαδικασία δε μεταδίδεται, αλλά η μετάδοση περιορίζεται μόνον στην διδακτική διαδικασία του μαθήματος.
- 70. Η διατήρηση της ακαδημαϊκής ελευθερίας των εκπαιδευτικών:** Επίσης, αναφέρεται ο κίνδυνος περιορισμού της ακαδημαϊκής ελευθερίας των εκπαιδευτικών. Οι μαθητές θα παρακολουθούν το μάθημα στο σπίτι και μαζί με αυτούς ενδέχεται να το παρακολουθούν και οι οικείοι τους και να επεμβαίνουν στο έργο του εκπαιδευτικού. Ο κίνδυνος αυτός εμφανίζεται, ιδίως στις «μικρότερες τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης», για περιορισμένο χρονικό διάστημα και

αναχαιτίζεται μέσω της υιοθέτησης κανόνων ευπρέπειας κατά τη διεξαγωγή του διαδικτυακού μαθήματος, οι οποίοι γνωστοποιούνται στους μαθητές και στους γονείς/κηδεμόνες αυτών, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τονίζεται, επίσης, ότι οι προϊστάμενοι ή οι διευθυντές δεν θα έχουν πρόσβαση στο μάθημα.

- 71. Η αποφυγή συλλογής δεδομένων τρίτων:** Ανησυχίες εκφράζονται για το ενδεχόμενο συλλογής δεδομένων τρίτων – πέραν των μαθητών και εκπαιδευτικών-προσώπων, τα οποία βρίσκονται στον ίδιο χώρο με τους συμμετέχοντες στην τηλεκαίδευση. Πέραν του ότι, όπως έχει ήδη επισημανθεί, τα δεδομένα τρίτων δύναται μόνον να μεταδοθούν «ζωντανά», το συγκεκριμένο ζήτημα επιλύεται αποτελεσματικά με την παροχή οδηγιών (ιδίως από τους εκπαιδευτικούς κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικά μεταδιδόμενων μαθημάτων) για την τοποθέτηση του υπολογιστή - της συσκευής με την οποία οι μαθητές συμμετέχουν στην τηλεκαίδευση σε κατάλληλη θέση (π.χ. μπροστά από έναν τοίχο) και τη συμμετοχή στο μάθημα από συγκεκριμένους χώρους που δε χρησιμοποιούνται από άλλα άτομα ενόσω παρέχεται η τηλεκαίδευση (π.χ. δωμάτιο μαθητή, γραφείο, κοκ).
- 72. Η αποφυγή της αποκαλύψης ειδικών κατηγοριών δεδομένων:** Δεν είναι ευκαταφρόνητος ο κίνδυνος της αποκάλυψης ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων μαθητών ή των οικείων τους στο πλαίσιο της μαθησιακής διδασκαλίας. Ένας μαθητής μπορεί να αποκαλύψει ότι δε διάβασε το μάθημα γιατί ο ίδιος ή κάποιο μέλος της οικογένειάς του ασθενεί. Το θέμα αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί μέσω της δυνατότητας που παρέχεται στον εκπαιδευτικό να σιγάσει ή να διακόψει τη μετάδοση, όταν το κρίνει απαραίτητο προς το σκοπό της προστασίας του μαθητή. Υπογραμμίζεται ότι η εξεταστική διαδικασία δε μεταδίδεται, αλλά η μετάδοση περιορίζεται στην διδακτική διαδικασία του μαθήματος.

2.7.2. Προκλήσεις σε σχέση με εκπαιδευτικά ζητήματα

- 73. Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών:** Έχει διατυπωθεί η άποψη για πιθανό κίνδυνο αποκλεισμού των εκπαιδευτικών από την τηλεκαίδευση η οποία υλοποιείται κυρίως μέσω προσωπικών συσκευών. Η πραγμάτωση του συγκεκριμένου κινδύνου συνεπάγεται ανυπαίτια αδυναμία του εκπαιδευτικού να ασκήσει τα καθήκοντά του, ενώ οδηγεί στον αποκλεισμό και των μαθητών/τριών του από την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος έχει εξαλειφθεί, καθώς, σύμφωνα με την σχετική Εγκύκλιου ΥΠΑΙΘ,¹⁸ «οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι δεν διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή, ταμπλέτα ή έξυπνο τηλέφωνο και εξ αυτού του λόγου αδυνατούν να παράσχουν εξ αποστάσεως εκπαίδευση, λόγω έλλειψης του απαιτούμενου προς τούτο εξοπλισμού ή/και κατάλληλης σύνδεσης με το διαδίκτυο υποχρεούνται να προσέρχονται κατά τις ώρες διδασκαλίας τους στις σχολικές μονάδες, όπου υπηρετούν, οι οποίες συνεχίζουν κανονικά την διοικητική τους

¹⁸ Εγκύκλιος ΥΠΑΙΘ 151977/ΓΔ4/07-11-2020

λειτουργία, προκειμένου να προσφέρουν τις εκπαιδευτικές τους υπηρεσίες τους κάνοντας χρήση των υποδομών και του εξοπλισμού που διαθέτει η σχολική μονάδα. Ο Διευθυντής Εκπαίδευσης και ο Διευθυντής της Σχολικής Μονάδας, σε συνεργασία με το Σύλλογο Διδασκόντων, λαμβάνουν κάθε μέτρο για να διασφαλιστεί η παροχή από εκπαιδευτικούς, της σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.»

- 74. Η αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού:** Στους ενδεχόμενους κινδύνους θα μπορούσε ίσως να συμπεριληφθεί ότι το ηλεκτρονικό μάθημα θα μπορούσε ενδεχομένως να επιτείνει συμπεριφορές σχολικού εκφοβισμού ανάμεσα στα παιδιά και να αποτρέψει τους πιο αδύναμους να συμμετέχουν στο μάθημα, υπό τον φόβο ότι θα τους ακούνε και άλλοι πέραν των συμμαθητών και του δασκάλου τους. Το θέμα αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί μέσω της δυνατότητας που παρέχεται στον εκπαιδευτικό να σιγάσει ή να διακόψει τη μετάδοση, όταν το κρίνει απαραίτητο προς το σκοπό της προστασίας του μαθητή. Υπογραμμίζεται ότι η εξεταστική διαδικασία δε μεταδίδεται, αλλά η μετάδοση περιορίζεται μόνο στην διδακτική διαδικασία του μαθήματος.
- 75. Η αποφυγή της περιθωριοποίησης:** Ανησυχίες εκφράζονται σε σχέση με τον κίνδυνο περιθωριοποίησης ή/και αυτοαπομόνωσης των μαθητών/τριών, οι οποίοι δε δύνανται να συμμετάσχουν με φυσική παρουσία στην εκπαιδευτική διαδικασία και ως εκ τούτου, παρακολουθούν ηλεκτρονικά το μάθημα που λαμβάνει χώρα στη «φυσική τάξη». Κατ' αρχάς, επισημαίνεται ότι δεν ανακοινώνεται με οποιονδήποτε τρόπο ο συγκεκριμένος λόγος για τον οποίο ο μαθητής απουσιάζει από τη «φυσική τάξη» (π.χ. ότι ανήκει σε ομάδα υψηλού κινδύνου). Μάλιστα, ο εκπαιδευτικός μπορεί αξιοποιώντας τη δυνατότητα σίγασης να αποτρέψει ενδεχόμενη αποκάλυψη σχετικών πληροφοριών από τον/την ίδιο/α το/τη μαθητή/τρια. Τέλος, «η τηλεκπαίδευση όχι μόνο δεν αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά την ψυχική υγεία» της συγκεκριμένης κατηγορίας μαθητών, «αλλά αντίθετα να τους διευκολύνει σημαντικά», όπως επισημαίνει ο Καθηγητής Παιδοψυχιατρικής του ΕΚΠΑ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Α. ΚΟΛΑΪΤΗΣ, ο οποίος διατύπωσε γνώμη ως εμπειρογνώμων κατόπιν σχετικής πρόσκλησης του ΥΠΑΙΘ (Σχετ. 15).
- 76. Η επικοινωνία με τους γονείς:** Απαιτείται αυξημένη ενασχόληση των γονέων/κηδεμόνων, προκειμένου οι μαθητές των «μικρότερων» τάξεων να είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην τηλεκπαίδευση. Το γεγονός αυτό ενδέχεται να προκαλέσει άγχος στα μέλη της οικογένειας, ενώ δεν αποκλείεται να οδηγήσει ακόμη και στον αποκλεισμό από την τηλεκπαίδευση ορισμένων μαθητών/τριών των οποίων οι γονείς/κηδεμόνες δε διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος δύναται να περιοριστεί σημαντικά με την εφαρμογή των οδηγιών του ΙΕΠ, το οποίο, μεταξύ άλλων, προτείνει την αξιοποίηση της ασύγχρονης εκπαίδευσης και την επικοινωνία γονέων/κηδεμόνων-εκπαιδευτικών.
- 77. Η εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων διδασκαλίας:** Ως κίνδυνος θα μπορούσε να αναφερθεί ο περιορισμός της δυνατότητας εφαρμογής συμμετοχικών μεθόδων

διδασκαλίας προσαρμοσμένων στις ανάγκες των μαθητών/τριών της εκάστοτε βαθμίδας και συνακόλουθα η υποβάθμιση της ποιότητας του μαθήματος που συνιστά περιορισμό του δικαιώματος στην εκπαίδευση. Στο επιχείρημα αυτό αντιτάσσεται ότι το μέτρο της τηλεεκπαίδευσης είναι προσωρινό και ότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να εφαρμόσει συμμετοχικές μεθόδους διδασκαλίας-μαθητοκεντρική αξιοποιώντας τις δυνατότητες της τεχνολογίας υπό την καθοδήγηση που παρέχει το ΙΕΠ (ενδεικτικά, μέσω διαδικτυακών μαθημάτων και του σχετικού Οδηγού «για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό μαθημάτων εξ αποστάσεως»).

2.7.3. Προκλήσεις σε σχέση με τεχνικά ζητήματα

- 78. Η διαρκής διαθεσιμότητα της υπηρεσίας:** Περαιτέρω, ανησυχίες εκφράζονται σχετικά με την εμφάνιση προβλημάτων στη διαθεσιμότητα της υπηρεσίας (της πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης), ως αποτέλεσμα της ευρύτατης χρήσης της σε παγκόσμια κλίμακα ιδίως κατά τη διάρκεια της πανδημίας του κορωνοϊού COVID_19. Τέτοιου είδους προβλήματα θα μπορούσαν πιθανώς προσωρινώς να θέσουν σε κίνδυνο την έγκαιρη συμμετοχή στο μάθημα και, συναφώς, να περιορίσουν το δικαίωμα των μαθητών/τριών στην εκπαίδευση. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος θεωρείται απομακρυσμένος βάσει των στατιστικών απόδοσης της πλατφόρμας της CISCO αλλά και των μέτρων που αυτή εφαρμόζει για τη διασφάλιση της αδιάλειπτης παροχής των υπηρεσιών της και συναφώς της επιχειρησιακής της συνέχειας. Σε κάθε περίπτωση, το ΥΠΑΙΘ ενημερώνεται καθημερινά για τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σχολικές μονάδες κατά την παροχή της τηλεεκπαίδευσης, ώστε να λαμβάνει κατάλληλες αποφάσεις προς το σκοπό της απρόσκοπτης συνέχισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- 79. Η διαθεσιμότητα της Υπηρεσίας Πιστοποίησης:** Συναφώς, προβληματισμοί γεννώνται για τη διαθεσιμότητα της Υπηρεσίας Πιστοποίησης Χρηστών (SSO) του ΠΣΔ. Επ' αυτών επισημαίνεται ότι η εν λόγω υπηρεσία χρησιμοποιείται μόνο από εκπαιδευτικούς και δη σε διαφορετικό χρόνο, καθώς, όπως ήδη αναφέρθηκε, το ΥΠΑΙΘ έχει καταρτίσει τα ωρολόγια προγράμματα τηλεεκπαίδευσης κατά τρόπο ώστε να μη συμπίπτουν απολύτως οι διδακτικές ώρες διαφορετικών τάξεων και βαθμίδων.

2.8. Μελέτη των μέτρων ασφαλείας

2.8.1. Υφιστάμενα μέτρα ασφαλείας

- 80.** Ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας έχει λάβει ήδη τα ακόλουθα μέτρα ασφαλείας-προστασίας των προσωπικών δεδομένων:

I. Τα κυριότερα μέτρα ασφαλείας που αφορούν ειδικά στα υπό επεξεργασία προσωπικά δεδομένα:

1. Έχει απενεργοποιηθεί η δυνατότητα καταγραφής της παράδοσης του μαθήματος.
2. Απαγορεύεται, σύμφωνα με το αρ. 63 §2 Ν. 4686/2020, η καταγραφή και αποθήκευση ήχου ή/και εικόνας του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος.
3. Η κάμερα του ηλεκτρονικού υπολογιστή / ταμπλέτας / κινητού τηλεφώνου εστιάζει, σύμφωνα με τις συστάσεις του ΥΠΑΙΘ, μόνο στον εκπαιδευτικό και / ή στον πίνακα, εφόσον δε χρησιμοποιείται από μαθητή (στην περίπτωση που επιλεγεί από τον εκπαιδευτικό η μετάδοση και εικόνας, εκτός από ήχο).
4. Ο εκπαιδευτικός έχει δυνατότητα σίγασης της φωνής ή διακοπής της μετάδοσης κατά την κρίση του.
5. Εφαρμόζεται διαδικασία αυθεντικοποίησης των εκπαιδευτικών μέσω της υπηρεσίας Κεντρικής Πιστοποίησης Χρηστών (SSO) του ΠΣΔ.
6. Η ψηφιακή τάξη είναι «κλειδωμένη». Ο εκπαιδευτικός είναι το μόνο πρόσωπο που δύναται να εγκρίνει την πρόσβαση κάποιου μαθητή σε αυτήν και να αποβάλει κάποιον από αυτήν.

II. Μέτρα ασφαλείας σχετικά με την υπηρεσία Κεντρικής Πιστοποίησης Χρηστών, τα οποία εφαρμόζει ο Εκτελών την Επεξεργασία

7. Δημιουργούνται αντίγραφα σε τακτά χρονικά διαστήματα.
8. Έχει ενεργοποιηθεί έλεγχος της πρόσβασης στα στοιχεία, ώστε να πραγματοποιείται μόνο από εξουσιοδοτημένα πρόσωπα και για συγκεκριμένο σκοπό
9. Έχει ενεργοποιηθεί περιορισμός των αποτελεσμάτων αναζήτησης σε μικρό αριθμό, ώστε να μην μπορούν να εξαχθούν μαζικά στοιχεία.
10. Οι εξυπηρετητές (servers) προστατεύονται μέσα σε ιδιωτικό δίκτυο, πίσω από τείχη προστασίας «firewalls».
11. Υπάρχει φυσική προστασία των εξυπηρετητών στο κέντρο δεδομένων του ΠΣΔ σε χώρο με ελεγχόμενη πρόσβαση. Επίσης, υπάρχει και εφεδρικό απομακρυσμένο σημείο διατήρησης των δεδομένων χρηστών για προστασία στην περίπτωση φυσικής καταστροφής (DRsite).
Τα μέτρα ασφαλείας που εφαρμόζει το ΙΤΥΕ περιγράφονται στην από 11/09/2020 Σύμβαση για την τήρηση εμπιστευτικότητας και την προστασία των προσωπικών δεδομένων που έχει συνάψει με το ΥΠΑΙΘ.

III. Τεχνικά και οργανωτικά μέτρα ασφαλείας πληροφοριών σχετικά με την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης, τα οποία εφαρμόζει ο Εκτελών την Επεξεργασία¹⁹

Σημ.: Τα μέτρα ασφαλείας που εφαρμόζονται στην πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης περιγράφονται εξαντλητικά στις από 11/09/2020 και 9/11/2020 Συμβάσεις Δωρεάς που έχουν συναφθεί μεταξύ CISCO και ΥΠΑΙΘ, συμπεριλαμβανομένων των προσαρτηθέντων σε αυτές Παραρτημάτων.

12. Υπάρχει σύστημα κρυπτογράφησης («at rest», «at run time»).
13. **Από οργανωτικής απόψεως:** υπάρχει σύστημα διαχείρισης ρόλων και πληροφοριών: Security Ownership, Security Roles and Responsibilities, Project Management, Διαχείριση Κινδύνου.
14. **Σε σχέση με το προσωπικό:** Πραγματοποιείται διαρκής εκπαίδευση, Υπάρχει έλεγχος της πρόσβασης των εργαζομένων στους (φυσικούς/εικονικούς) χώρους ενδιαφέροντος: Περιορισμός Πρόσβασης, Πρόσβαση βάσει Πολιτικής, Εφαρμογή Συστήματος Αδειοδότησης, Αυθεντικοποίηση των χρηστών, Υλοποίηση των Δικτύων με αυστηρά δικαιώματα πρόσβασης.
15. **Φυσική Ασφάλεια:** Υπάρχει έλεγχος της φυσικής Πρόσβασης, υπάρχει Πολιτική Καθαρού Γραφείου, υπάρχει Πολιτική Διαχείρισης Προβλημάτων Τροφοδοσίας των Συστημάτων ή της Συνδεσιμότητας.
16. **Επιχειρησιακή Ασφάλεια:** Υπάρχουν Security and Processing Controls, Logging and Monitoring, Ασφάλεια Δικτύου (Τείχος Προστασίας, Πρωτόκολλα Κρυπτογράφησης, Φίλτρα anti-spoofing), VPN, κρυπτογράφηση, έλεγχος και αυθεντικοποίηση 2 παραγόντων
17. **Ισχυροί κωδικοί πρόσβασης:** 7 χαρακτήρες οι οποίοι ανήκουν σε τουλάχιστον 3 από τις εξής κατηγορίες: κεφαλαία γράμματα, πεζά γράμματα, αριθμοί, ειδικοί χαρακτήρες,
18. **Τακτική αλλαγή των κωδικών πρόσβασης:** τουλάχιστον κάθε 180 ημέρες,
19. Υπάρχει Πολιτική Αφαιρούμενων Μέσων Αποθήκευσης και Φορητών Συσκευών.
20. Υπάρχει σύστημα «Information Risk Management (IRM)».
21. Υπάρχει σύστημα ελέγχου «Penetration Testing»: Έλεγχος Ευπαθειών και Σύνταξη Αναφορών Ελέγχου ανά τακτά χρονικά διαστήματα

¹⁹ Ορισμένες υποκατηγορίες μέτρων αναφέρονται στην αγγλική γλώσσα για να διασφαλιστεί η ακριβής απόδοσή τους με δεδομένη την τεχνική φύση τους.

22. Υπάρχουν Πολιτικές και Διαδικασίες για τη διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων από Υπεργολάβους (συμπεριλαμβανομένης της διενέργειας ελέγχων)²⁰
23. Υπάρχει σχέδιο Επιχειρησιακής Συνέχειας.
24. Υπάρχουν διαδικασίες Ανάκτησης Δεδομένων (Data Recovery).
25. Υπάρχουν Πολιτικές και Διαδικασίες Διαχείρισης Παραβιάσεων και λοιπών περιστατικών ασφαλείας.
26. Υπάρχουν Πολιτικές και Διαδικασίες Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Χρόνου Τήρησης ΠΔ, Ασφαλούς Διαγραφής ΠΔ, Ικανοποίησης των Δικαιωμάτων των Υποκειμένων).

IV. Οργανωτικά μέτρα (Διακυβέρνηση)

1. Το ΥΠΑΙΘ διαθέτει Πολιτική Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.
2. Το ΥΠΑΙΘ έχει ενημερώσει, όπως αναλυτικώς εκτέθηκε παραπάνω, τους εργαζόμενους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές σχετικά με την παροχή σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας και με τα χρησιμοποιούμενα μέσα.
3. Υπάρχει Πολιτική διαχείρισης περιστατικών και παραβιάσεων.

- 81.** Κατά το ΥΠΑΙΘ, τα ανωτέρω μέτρα ακολουθούν τις βέλτιστες πρακτικές ασφαλείας των πληροφοριών. Η περιγραφή των ανωτέρω μέτρων επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σε κάθε επικαιροποίηση της μελέτης εκτίμησης αντικτύπου κινδύνου, θα προτείνονται τυχόν τροποποιήσεις / βελτιώσεις.

2.9. Εντοπισμός και εκτίμηση κινδύνων σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων

- 82.** Η μεθοδολογία που ακολουθείται για τη διενέργεια της μελέτης ΕΑΠΔ και ειδικά για την αξιολόγηση των κινδύνων σχετικά με την προστασία δεδομένων έχει ήδη εκτεθεί ανωτέρω στην ενότητα **1.5**. Στους ακόλουθους πίνακες περιγράφονται οι εξής πληροφορίες για κάθε κίνδυνο²¹:

²⁰ Οι υπεργολάβοι έχουν γνωστοποιηθεί στο ΥΠΑΙΘ. Σε περίπτωση που υπάρξουν περαιτέρω υπεργολάβοι αφ' ενός υπάρχει συμβατική δέσμευση του Εκτελούντος ότι θα γνωστοποιηθούν στο ΥΠΑΙΘ προκειμένου αυτό να διατυπώσει τυχόν αντιρρήσεις αφ' ετέρου ότι και αυτοί θα δεσμευτούν με υποχρέωση τήρησης των εν λόγω Πολιτικών. Επισημαίνεται δε ότι στην περίπτωση που οι Υπεργολάβοι βρίσκονται εκτός ΕΟΧ, η CISCO έχει αναλάβει συμβατικώς τη δέσμευση να διασφαλίζει την τήρηση των προϋποθέσεων του Κεφαλαίου V του ΓΚΠΔ και, συνακόλουθα, να ενημερώνει σχετικά το ΥΠΑΙΘ (όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση διαβίβασης εκτός ΕΟΧ, επί παραδείγματι ενδοομιλικές διαβιβάσεις).

²¹ Η εκτιμώμενη σοβαρότητα και πιθανότητα επέλευσης λαμβάνουν τιμές 1-4 σύμφωνα με τη μεθοδολογία που περιγράφηκε αναλυτικά στην ενότητα 1.5 της παρούσας και ακολουθεί τα δημοσιευθέντα από την CNIL πρότυπα (ενδεικτικά βλ. «PIA, application to connected objects», διαθέσιμη στο www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files).

1. Οι πηγές
2. Οι κύριες απειλές
3. Οι κύριες πιθανές επιπτώσεις
4. Η εκτιμώμενη Σοβαρότητα του Κινδύνου
5. Η Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου

Στο τέλος κάθε Πίνακα παρατίθενται τα κύρια μέτρα περιορισμού της σοβαρότητας και πιθανότητας εμφάνισης εκάστου κινδύνου.

2.9.1. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Α: Παράνομη πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα που συλλέγονται κατά την τηλεκπαίδευση²²

Πηγές Κινδύνου	Κύριες απειλές	Κύριες (πιθανές) επιπτώσεις για τα Υποκείμενα	Εκτιμώμενη Σοβαρότητα Κινδύνου	Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου
<p>Τα συλλεγόμενα προσωπικά δεδομένα τηρούνται στις υποδομές της CISCO. Ως εκ τούτου, κυριότερες πηγές κινδύνου θεωρούνται οι ακόλουθες:</p> <p>1) Μη εξουσιοδοτημένο προσωπικό της CISCO</p> <p>2) Υπεργολάβοι Επεξεργασίας που η CISCO έχει διορίσει</p> <p>3) Κακόβουλοι «εισβολείς» (hackers/crackers)</p>	<p>1) Υποκλοπή στοιχείων εξουσιοδοτημένων χρηστών</p> <p>2) Επέμβαση στην υπολογιστική υποδομή της CISCO</p> <p>3) Παραχώρηση (εκ παραδρομής) δικαιωμάτων πρόσβασης σε μη αναγκαίες – βάσει ρόλου/αρμοδιότητων-πληροφορίες</p>	<p>1) Κοινολόγηση στοιχείων: ονοματεπώνυμο, υπηρεσιακής διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μεταδεδομένων (από τα οποία μπορεί να προκύψει ο αριθμός των τηλεδιασκέψεων-διαδικτυακών μαθημάτων που πραγματοποιήθηκαν και η διάρκειά τους. Οι συγκεκριμένες πληροφορίες είναι ήδη γνωστές στο ΥΠΑΙΘ, στους μαθητές και συνακόλουθα στους γονείς/κηδεμόνες αυτών, καθώς τα διαδικτυακά μαθήματα διεξάγονται βάσει ωρολογίου προγράμματος και έχουν καθορισμένη διάρκεια).</p> <p>2) Μη εξουσιοδοτημένη χρήση των στοιχείων (επί παραδείγματι χρήση της υπηρεσιακής διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του εκπαιδευτικού για εγγραφή σε υπηρεσίες της ΚτΠ, οι οποίες δεν εφαρμόζουν διαδικασία διπλής ταυτοποίησης-επαλήθευσης της διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κατά την εγγραφή των χρηστών).</p> <p>3) Λήψη μη ζητηθείσας επικοινωνίας και συνακόλουθα ενόχληση του Υποκειμένου</p> <p>5) Άγχος του Υποκειμένου (ιδίως για το πώς θα χρησιμοποιηθούν τα προσωπικά του δεδομένα)</p> <p>6) Εκνευρισμός του Υποκειμένου από την περιέλευση των προσωπικών του δεδομένων σε γνώση μη εξουσιοδοτημένου τρίτου</p> <p>7) Μείωση της εμπιστοσύνης στην εφαρμοζόμενη διαδικασία τηλεκπαίδευσης που μπορεί να οδηγήσει ως την άρνηση συμμετοχής σε αυτή</p>	<p>Τιμή: 2 (ΔΥΟ)</p> <p>Αιτιολόγηση: Στις υποδομές της CISCO τηρούνται δεδομένα των εκπαιδευτικών, ήτοι τα στοιχεία εγγραφής (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου-παραίτητο δύναται να προκύψει η βαθμίδα στην οποία υπηρετεί ο εκπαιδευτικός) και τα μεταδεδομένα που προκύπτουν κατά τη χρήση της πλατφόρμας.</p> <p>Δεν τηρούνται προσωπικά δεδομένα μαθητών παρά μόνο στην εξαιρετική περίπτωση που αυτοί χρησιμοποιούν -παρά τις αντίθετες συστάσεις του ΥΠΑΙΘ- την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης μέσω της εφαρμογής της CISCO και μόνον εφόσον καταχωρίσουν σε αυτή το ονοματεπώνυμο και την πραγματική διεύθυνση email τους.</p> <p>Οι επιπτώσεις θεωρούνται περιορισμένες (limited) σύμφωνα με την προτεινόμενη από την CNIL κατάταξη²³.</p>	<p>Τιμή: 1 (ΕΝΑ)</p> <p>Αιτιολόγηση: Τα εφαρμοζόμενα από τη CISCO μέτρα κρίνονται επαρκή για την αναχαίτιση των κακόβουλων επιθέσεων και την αποτροπή μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης στις υποδομές της (Βλ. και Σχ. 14, σελ. 6)</p>

ΚΥΡΙΑ ΜΕΤΡΑ: Τα αναλυτικώς περιγραφόμενα στις Συμβάσεις μεταξύ ΥΠΑΙΘ-CISCO (Σχ. 10,11)

²² Αφορά σε καταχωρισμένα δεδομένα

²³ Βλ. Πρότυπα CNIL για τη Μελέτη ΕΑΠΔ: «PIA, application to connected objects», διαθέσιμη στο www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files, σελ. 41 επ.

2.9.2. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Β: Παράνομη «πρόσβαση» σε προσωπικά δεδομένα κατά τη μετάδοσή τους

Πηγές Κινδύνου	Κύριες απειλές	Κύριες (πιθανές) επιπτώσεις για τα Υποκείμενα	Εκτιμώμενη Σοβαρότητα Κινδύνου	Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου
<p>1) Μαθητές (που ενεργούν με ή χωρίς πρόθεση - παθητικά)</p> <p>2) Εκπαιδευτικοί (που ενεργούν με ή χωρίς πρόθεση-παθητικά)</p> <p>3) Γονείς/κηδεμόνες μαθητών/τριών</p> <p>4) Λοιπά τρίτα πρόσωπα από το περιβάλλον των συμμετεχόντων στην τηλεκπαίδευση, που ενεργούν με πρόθεση να αποκτήσουν πρόσβαση στη διαδικτυακή τάξη.</p> <p>4) Κακόβουλοι «εισβολείς» (hackers/crackers)</p>	<p>1) Οπτική επαφή με την οθόνη προσώπου που συμμετέχει στην τηλεκπαίδευση- Παρουσία στον ίδιο χώρο, ώστε ο τρίτος να «ακούει» το μεταδιδόμενο ήχο.</p> <p>2) Επέμβαση στις εφαρμογές του ΠΣΔ, όπου οι εκπαιδευτικοί αναρτούν τους συνδέσμους της διαδικτυακής τους τάξης.</p> <p>3) Πρόσβαση (κακόβουλη ή μη) σε προσωπική συσκευή εκπαιδευτικού, στην οποία βρίσκονται αποθηκευμένα τα διαπιστευτήρια εισόδου στο ΠΣΔ (π.χ. στην ίδια την εφαρμογή, σε έγγραφο).</p> <p>4) Πρόσβαση σε προσωπική συσκευή μαθητή, όπου βρίσκεται αποθηκευμένος ο σύνδεσμος για τη διαδικτυακή τάξη.</p> <p>5) Υποκλοπή στοιχείων πρόσβασης στο ΠΣΔ και, εν συνεχεία, χρήση του συνδέσμου και εισόδου στη διαδικτυακή τάξη.</p> <p>5) Κακόβουλη επίθεση στις υποδομές της CISCO με σκοπό την υποκλοπή εικόνας και ήχου κατά τη μετάδοση</p>	<p>1) Κοινολόγηση στοιχείων που ενδεχομένως αντλήθηκαν-αλλά δεν κατεγράφησαν κατά την πρόσβαση</p> <p>2) Αναστάτωση των Υποκειμένων σε περίπτωση που η πρόσβαση γίνει αντιληπτή – αίσθημα επέμβασης στην ιδιωτικότητα χωρίς, όμως, να προκαλείται μη αναστρέψιμη βλάβη</p> <p>3) Μείωση της εμπιστοσύνης στην εφαρμοζόμενη διαδικασία τηλεκπαίδευσης που μπορεί να οδηγήσει ως την άρνηση συμμετοχής σε αυτή</p> <p>4) Ενδεχομένως, να κληθεί ο εκπαιδευτικός να ακολουθήσει εκ νέου τη διαδικασία δημιουργίας συνδέσμου για τη διαδικτυακή τάξη</p>	<p>Τιμή: 2 (ΔΥΟ)</p> <p>Αιτιολόγηση: Η παράνομη πρόσβαση αφορά, εν προκειμένω, στα μεταδιδόμενα δεδομένα ήχου (και τυχόν δεδομένα που αποκαλύπτονται από τον εκάστοτε ομιλούντα) και εικόνας.</p> <p>Οι κύριες απειλές, πέραν της κακόβουλης επίθεσης στις υποδομές της CISCO, δύνανται να εμφανιστούν μεμονωμένα και, ως εκ τούτου, επηρεάζουν κάθε φορά ένα ή περισσότερα μέλη μίας διαδικτυακής τάξης.</p> <p>Επιπλέον, οι επιπτώσεις θεωρούνται περιορισμένες (limited) σύμφωνα με την προτεινόμενη από την CNIL κατάταξη.</p>	<p>Τιμή: 1 (ΕΝΑ)</p> <p>Αιτιολόγηση:</p> <p>Όπως προκύπτει από την περιγραφή των εφαρμοζόμενων μέτρων, η πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου είναι αμελητέα.</p>

ΚΥΡΙΑ ΜΕΤΡΑ: 1) Χάριν στην εφαρμοζόμενη κρυπτογράφηση, η πιθανότητα υποκλοπής περιορίζεται στο εσωτερικό δίκτυο της CISCO και «πρέπει να θεωρείται αμελητέα, λαμβάνοντας υπόψη τα μέτρα ασφάλειας που λαμβάνει η Cisco και τη φύση των δεδομένων που μεταδίδονται κατά την τηλεκπαίδευση.» (Βλ. και Σχετ. 14, σελ. 3)

2) Οι χρήστες του ΠΣΔ (μεταξύ των οποίων εκπαιδευτικοί και μαθητές) έχουν ενημερωθεί ότι δεν πρέπει να επιλέγουν την «απομνημόνευση κωδικών».

3) Ακόμη και στην περίπτωση που κάποιος αποκτά πρόσβαση στο σύνδεσμο της διαδικτυακής τάξης υποκλέποντας διαπιστευτήρια εισόδου στο ΠΣΔ ή χρησιμοποιώντας προσωπική συσκευή είτε μαθητή είτε εκπαιδευτικού, όπου βρίσκονται αποθηκευμένα τα εν λόγω διαπιστευτήρια, δεν μπορεί να εισέλθει στη διαδικτυακή τάξη, καθώς, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο εκπαιδευτικός ελέγχει και εγκρίνει κάθε πρόσωπο που συμμετέχει στο διαδικτυακό μάθημα.

2.9.3. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Γ: Καταγραφή του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος

Πηγές Κινδύνου	Κύριες απειλές	Κύριες (πιθανές) επιπτώσεις για τα Υποκείμενα	Εκτιμώμενη Σοβαρότητα Κινδύνου	Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου
1) Εκπαιδευτικοί 2) Μαθητές 3) Γονείς/κηδεμόνες μαθητών/τριών 4) Λοιπά Τρίτα που πρόσωπα- αποκτούν παρανόμως «πρόσβαση» στα μεταδιδόμενα δεδομένα	Καταγραφή – κατά παράβαση του άρ. 63§2 Ν. 4686/2020- των μεταδιδόμενων δεδομένων ήχου και εικόνας μόνον με προσωπική συσκευή	1) Κοινολόγηση του καταγραφέντος υλικού ή τμήματος αυτού. Οι περαιτέρω επιπτώσεις της κοινολόγησης θεωρούνται περιορισμένες, διότι η δυνατότητα του εκπαιδευτικού να επιβάλει σίγαση χάριν προστασίας του μαθητή, εξαλείφει σχεδόν την πιθανότητα να περιλαμβάνονται «ευαίσθητες» πληροφορίες-ειδικές κατηγορίες ΠΔ στο εκάστοτε παρανόμως καταγραφέν υλικό. 2) Αναστάτωση των Υποκειμένων – αίσθημα επέμβασης στην ιδιωτικότητα χωρίς, όμως, να προκαλείται μη αναστρέψιμη βλάβη 3) Απειλή ανάρτησης του καταγραφέντος υλικού στα κοινωνικά δίκτυα 4) Άγχος (ιδίως για το πώς θα χρησιμοποιηθούν τα προσωπικά δεδομένα) 5) Εκνευρισμός-ενόχληση των Υποκειμένων από την περιέλευση των προσωπικών τους δεδομένων σε γνώση μη εξουσιοδοτημένων τρίτων	Τιμή: 2 (ΔΥΟ) Αιτιολόγηση: Η παράνομη καταγραφή αφορά, εν προκειμένω, στα μεταδιδόμενα δεδομένα ήχου (και τυχόν δεδομένα που αποκαλύπτονται από τον εκάστοτε ομιλούντα) και εικόνας. Η απειλή εμφανίζεται μεμονωμένα και, ως εκ τούτου, επηρεάζει κάθε φορά ένα ή περισσότερα μέλη μίας διαδικτυακής τάξης. Επιπλέον, οι επιπτώσεις θεωρούνται περιορισμένες (limited) σύμφωνα με την προτεινόμενη από την CNIL κατάταξη.	Τιμή: 2 (ΔΥΟ) Αιτιολόγηση: Οι απειλούμενες νομικές κυρώσεις θεωρούνται αποτελεσματικό μέσο αποτροπής. Εντούτοις, η πιθανότητα εμφάνισης του συγκεκριμένου κινδύνου εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα πρόσωπα που αποκτούν πρόσβαση στα μεταδιδόμενα δεδομένα (ήτοι τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, καθώς, όπως αναλυτικώς περιγράφηκε στον πίνακα Β, η πρόσβαση τρίτων αποκλείεται αποτελεσματικά). Φυσικά, ο συγκεκριμένος κίνδυνος απαντά και στις περιπτώσεις της δια ζώσης διδασκαλίας (επί παραδείγματι ένας μαθητής μπορεί να ηχογραφήσει το μάθημα μέσω συσκευής που έχει τοποθετήσει στη σχολική του τσάντα).

ΚΥΡΙΑ ΜΕΤΡΑ

- 1) Απενεργοποίηση της δυνατότητας καταγραφής από την πλατφόρμα τηλεκπαίδευσης.
- 2) Η καταγραφή των δεδομένων ήχου και εικόνας έχει απαγορευθεί με διάταξη νόμου (άρ. 63§2 Ν. 4686/2020). Το συγκεκριμένο μέτρο δρα προληπτικά αποτρέποντας τους χρήστες να καταγράψουν τα μεταδιδόμενα δεδομένα-πολλώ δε μάλλον να τα καταστήσουν περαιτέρω διαθέσιμα- υπό το φόβο των νομικών κυρώσεων.

2.9.4. ΚΙΝΔΥΝΟΣ Δ: Αλλοίωση των προσωπικών δεδομένων

Πηγές Κινδύνου	Κύριες απειλές	Κύριες (πιθανές) επιπτώσεις για τα Υποκείμενα	Εκτιμώμενη Σοβαρότητα Κινδύνου	Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου
1) Μη εξουσιοδοτημένο προσωπικό της CISCO 2) Υπεργολάβοι Επεξεργασίας που η CISCO έχει διορίσει 3) Κακόβουλοι «εισβολείς» (hackers/crackers)	Πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα μέσω των υποδομών της CISCO και αλλοίωσή τους.	1) Αίσθημα επέμβασης στην ιδιωτικότητα χωρίς, όμως, να προκαλείται μη αναστρέψιμη βλάβη. 2) Μείωση της εμπιστοσύνης στην εφαρμοζόμενη διαδικασία τηλεκπαίδευσης που μπορεί να οδηγήσει ως την άρνηση συμμετοχής σε αυτή. 3) Τήρηση δεδομένων που δεν είναι ακριβή. 4) Ενδεχομένως να μην είναι προσωρινώς δυνατή η πραγματοποίηση του διαδικτυακού μαθήματος. 5) Ενδεχομένως, να κληθεί ο εκπαιδευτικός να ακολουθήσει εκ νέου τη διαδικασία δημιουργίας συνδέσμου για τη διαδικτυακή τάξη. 6) Υποβάθμιση της ποιότητας του μαθήματος (από την αλλοίωση των μεταδιδόμενων δεδομένων) <u>Περαιτέρω επιπτώσεις, οι οποίες δεν αξιολογούνται για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας του κινδύνου, καθώς δεν αφορούν άμεσα τα Υποκείμενα (αλλά το ΥΠΑΙΘ):</u> Σε περίπτωση που η αλλοίωση πραγματοποιείται επί δεδομένων που τηρούνται στις υποδομές της CISCO, το ΥΠΑΙΘ θα λάβει μη ακριβή δεδομένα, με αποτέλεσμα να είναι εσφαλμένα τα συμπεράσματα τυχόν ερευνών και στατιστικών αναλύσεων, τις οποίες θα πραγματοποιήσει αξιοποιώντας τα συγκεκριμένα δεδομένα (κατόπιν ανωνυμοποίησης).	Τιμή: 2 (ΔΥΟ) Αιτιολόγηση: Η επέμβαση αφορά, εν προκειμένω, στα δεδομένα που τηρούνται στις υποδομές της CISCO (δεδομένα εγγραφής και μεταδεδομένα σύμφωνα με τα ανωτέρω) ή/και στα μεταδιδόμενα δεδομένα ήχου (και τυχόν δεδομένα που αποκαλύπτονται από τον εκάστοτε ομιλούντα) και εικόνας. Οι επιπτώσεις θεωρούνται περιορισμένες (limited) σύμφωνα με την προτεινόμενη από την CNIL κατάταξη.	Τιμή: 1 (ΕΝΑ) Αιτιολόγηση: Βλ. σχετικά αναφορά στην επάρκεια των μέτρων της CISCO (Πίνακες Α και Β της παρούσας, στήλη «Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου»)

ΚΥΡΙΑ ΜΕΤΡΑ

Ως προς τα δεδομένα που τηρούνται στις υποδομές της CISCO, η αλλοίωση προϋποθέτει πρόσβαση. Επομένως, βλ. στον ανωτ. τα μέτρα στον **Κίνδυνο Α**.

Ως προς τα μεταδιδόμενα δεδομένα, η αλλοίωση προϋποθέτει πρόσβαση. Επομένως, βλ. ανωτ. στον **Κίνδυνο Β** το μέτρο υπό (1).

2.9.5. Κίνδυνος Ε: Απώλεια των προσωπικών δεδομένων

Πηγές Κινδύνου	Κύριες απειλές	Κύριες (πιθανές) επιπτώσεις για τα Υποκείμενα	Εκτιμώμενη Σοβαρότητα Κινδύνου	Εκτιμώμενη Πιθανότητα Επέλευσης του Κινδύνου
<p>1) Μη εξουσιοδοτημένο προσωπικό της CISCO</p> <p>2) Υπεργολάβοι Επεξεργασίας που η CISCO έχει διορίσει</p> <p>3) Κακόβουλοι «εισβολείς» (hackers/crackers)</p> <p>4) Καταστροφή στις εγκαταστάσεις της CISCO</p> <p>5) Υπερφόρτωση (πηγή κινδύνου προσωρινής απώλειας, η οποία νοείται μόνο για τα δεδομένα που αποθηκεύονται-τηρούνται στις υποδομές της CISCO. Η απώλεια των μεταδιδόμενων δεδομένων μπορεί να έχει μόνον οριστικό χαρακτήρα- δε νοείται προσωρινή απώλεια μεταδιδόμενων δεδομένων)</p>	<p>1) Πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα μέσω των υποδομών της CISCO και διαγραφή τους.</p> <p>2) Άρνηση υπηρεσίας (προσωρινή αδυναμία παροχής της), που συνεπάγεται οριστική απώλεια των μεταδιδόμενων δεδομένων και προσωρινή απώλεια των δεδομένων που τηρούνται στις υποδομές της CISCO.</p> <p>3) Φυσική καταστροφή των υποδομών (εσωτερικού δικτύου) της CISCO στα οποία τηρούνται ή/και μέσω των οποίων μεταδίδονται δεδομένα</p>	<p>1) Προσωρινή διακοπή κάποιων ηλεκτρονικά μεταδιδόμενων μαθημάτων-της τηλεκαπαίδευσης.</p> <p>2) Υποβάθμιση της ποιότητας του ηλεκτρονικά μεταδιδόμενου μαθήματος (σε περίπτωση οριστικής απώλειας δεδομένων κατά τη μετάδοσή τους).</p> <p>3) Όλοι οι εκπαιδευτικοί θα κληθούν να εφαρμόσουν εκ νέου τη διαδικασία δημιουργίας διαδικτυακής τάξης (σε περίπτωση οριστικής απώλειας των δεδομένων)</p> <p>4) Πλήγμα στη διαθεσιμότητα των δεδομένων που τηρούνται στις υποδομές της CISCO. Τα προσωπικά δεδομένα δεν είναι διαθέσιμα για περιορισμένο χρονικό διάστημα (περίπτωση προσωρινής απώλειας).</p> <p>5) Μείωση της εμπιστοσύνης στην εφαρμοζόμενη διαδικασία τηλεκαπαίδευσης που μπορεί να οδηγήσει ως την άρνηση συμμετοχής σε αυτή.</p> <p><u>Περαιτέρω επιπτώσεις, οι οποίες δεν αξιολογούνται για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας του κινδύνου, καθώς δεν αφορούν άμεσα τα Υποκείμενα (αλλά το ΥΠΑΙΘ):</u></p> <p>Π.χ. Το ΥΠΑΙΘ δε θα είναι σε θέση να εκπονήσει έρευνες και στατιστικές αναλύσεις.</p>	<p>Τιμή: 2 (ΔΥΟ)</p> <p>Αιτιολόγηση: Η επέμβαση αφορά, εν προκειμένω, στα δεδομένα που τηρούνται στις υποδομές της CISCO (δεδομένα εγγραφής και μεταδεδωμένα σύμφωνα με τα ανωτέρω) ή/και στα μεταδιδόμενα δεδομένα ήχου (και τυχόν δεδομένα που αποκαλύπτονται από τον εκάστοτε ομιλούντα) και εικόνας.</p> <p>Οι επιπτώσεις θεωρούνται περιορισμένες (limited) σύμφωνα με την προτεινόμενη από την CNIL κατάταξη.</p>	<p>Τιμή: 1 (ΕΝΑ)</p> <p>Αιτιολόγηση: Τα εφαρμοζόμενα από τη CISCO μέτρα κρίνονται επαρκή για την αναχαίτιση των κακόβουλων επιθέσεων-της παράνομης πρόσβασης στις πληροφορίες, καθώς και για το μετριασμό-την αντιμετώπιση των κινδύνων από καταστροφές στις εγκαταστάσεις της (Βλ. και Σχητικό 14).</p> <p>Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι η πιθανότητα επέλευσης του κινδύνου ως αποτέλεσμα της προσωρινής αδυναμίας παροχής της υπηρεσίας κρίνεται αμελητέα βάσει των στατιστικών απόδοσης της πλατφόρμας της CISCO.</p>

ΚΥΡΙΑ ΜΕΤΡΑ: Τα αναλυτικώς περιγραφόμενα στις Συμβάσεις μεταξύ ΥΠΑΙΘ-CISCO (Σχ. 10,11).

2.9.6. Συμπερασματική αποτύπωση των κινδύνων :

Η γραφική απεικόνιση του χάρτη κινδύνων για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων διαμορφώνεται ως ακολούθως:

Σοβαρότητα	4	(4,1)	(4,2)	(4,3)	(4,4)
	3	(3,1)	(3,2)	(3,3)	(3,4)
	2	A,B,Δ,Ε	Γ	(2,3)	(2,4)
	1	(1,1)	(1,2)	(1,3)	(1,4)
		1	2	3	4
	Πιθανότητα Εμφάνισης				

Από τα ανωτέρω προκύπτει, σύμφωνα με τα αναλυτικώς εκτεθέντα στην παράγραφο 1.3. της παρούσας, ότι:

Οι κίνδυνοι Α, Β, Γ, Δ και Ε είναι αποδεκτοί.

2.10. Πρόσθετα μέτρα για μείωση των κινδύνων

83. Στον ακόλουθα πίνακα περιγράφονται πρόσθετα μέτρα - σε σχέση με τα ήδη περιγραφέντα στις προηγούμενες ενότητες της παρούσας- για τον περιορισμό των κινδύνων σχετικά με τα προσωπικά δεδομένα:

Εντοπισμός μέτρων για τη μείωση ή εξάλειψη των κινδύνων που προσδιορίστηκαν				
Κίνδυνος υπ' αριθ.	Επιλογές για τη μείωση ή εξάλειψη του κινδύνου	Επίδραση στον κίνδυνο (εξάλειψη, μείωση, αποδεκτός)	Υπολειπόμενος κίνδυνος (χαμηλός, μέτριος, υψηλός)	Αποδεκτό μέτρο (ναι / όχι)
Γ	Έκδοση οδηγιών σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές της ΑΠΔΠΧ για την προστασία δεδομένων κατά την τηλεργασία. Συναφώς, υποστήριξη των εκπαιδευτικών μέσω του συστήματος εξυπηρέτησης 2 επιπέδων για την υλοποίηση των απαιτούμενων μέτρων.	Μείωση	Χαμηλός	

3 ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΑΣ ΕΑΠΑ

84. Το ΥΠΑΙΘ έχει ήδη προβεί σε ενοποίηση και παρουσίαση των πορισμάτων της παρούσας Μελέτης:

1. Έχει ήδη προετοιμάσει μια οπτική παρουσίαση των μέτρων που έχουν επιλεγεί για να συμβάλλουν στην ασφάλεια των δεδομένων.
2. Οι υπολειπόμενοι κίνδυνοι είναι περιορισμένοι και κρίνονται «αποδεκτοί» ιδίως ενόψει της αδήριτης ανάγκης να διασφαλιστούν τα συνταγματικά αγαθά της παιδείας και της δημόσιας υγείας και, συναφώς, να περιοριστούν οι συνέπειες της πανδημίας COVID-19 για τους/τις μαθητές/τριες.
3. Δεδομένου ότι η σύγχρονη τηλεκπαίδευση («κλασσική» και ταυτόχρονη) είναι μία καινοφανής διαδικασία, το ΥΠΑΙΘ παρακολουθεί επισταμένα την εφαρμογή της με σκοπό τον προσδιορισμό τυχόν νέων μέτρων που θα εξασφαλίσουν την -κατά το δυνατό- βελτιστοποίησή της.

ΕΠΙΣΗΜΗ ΑΠΟΔΟΧΗ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΟΝΟΜΑ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ
ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΓΚΡΙΘΗΚΑΝ ΑΠΟ:	ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΚΙΚΑ, ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ, ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	07/12/2020

ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΩΝ (άρ. 35§9 ΓΚΠΔ)

Οι γνώμες των εκπροσώπων των Υποκειμένων διατυπώθηκαν:

1. Την 13.07.2020, στο πλαίσιο σχετικής συνάντησης με την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων.
2. Με τις αναφορές²⁴ αντίστοιχα των ΟΙΕΛΕ, ΔΟΕ και γονέα/κηδεμόνα μαθητή κατά του ΥΠΑΙΘ.
3. Την 14.07.2020, στη συνεδρίαση της Ολομέλειας της ΑΠΔΠΧ στο πλαίσιο της οποίας συζητήθηκαν οι ανωτέρω (υπό 2) αναφορές.

²⁴ Αρ. πρωτ. ΑΠΔΠΧ Γ/ΕΙΣ/3307/14.05.20 και Γ/ΕΙΣ/3701/29.05.2020, Γ/ΕΙΣ/4144/16.6.20 και Γ/ΕΙΣ/3866/5.6.20

ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΥΠΔ

Παρασχέθηκε η συμβουλή του ΥΠΔ (άρ. 35§2 ΓΚΠΔ) πριν από την οριστικοποίηση και αποδοχή της παρούσας Μελέτης	Ειρήνη Καπελλάκη Ημερομηνία: 07/12/2020
---	---

Η παρούσα Μελέτη υπόκειται σε αναθεώρηση από τον ΥΠΔ εντός ενός έτους από την αποδοχή της.

4. ΤΕΛΙΚΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η Ομάδα Συμβούλων έλαβε υπ' όψιν τα επιμέρους πορίσματα ανωτέρω **για την δραστηριότητα επεξεργασίας που εξετάστηκε στην παρούσα Μελέτη και**

ΣΥΜΠΕΡΑΙΝΕΙ ΟΤΙ:

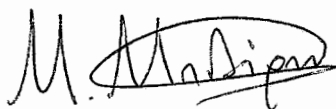
1. Δεν παραβιάζονται οι θεμελιώδεις αρχές επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων. Η δραστηριότητα επεξεργασίας ικανοποιεί την αρχή της αναλογικότητας. Υλοποιείται, δε, σύμφωνα με τη νομοθεσία (Ν. 4686/2020), όλως εξαιρετικώς προς το δημόσιο συμφέρον και συγκεκριμένα για τη διασφάλιση των συνταγματικών αγαθών της παιδείας και της δημόσιας υγείας.
2. Οι κίνδυνοι για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων αξιολογήθηκαν με όρους σοβαρότητας και πιθανότητας επέλευσης / εμφάνισης και **κρίθηκαν αποδεκτοί**, υπό την προϋπόθεση της ορθής εφαρμογής των εγκεκριμένων μέτρων. Η αξιολόγηση έλαβε ιδιαιτέρως υπ' όψιν ότι η τηλεκπαίδευση αποτελεί μέτρο που δύναται εκ του νόμου να εφαρμοσθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις.
3. Στη διαδικασία ενεπλάκησαν ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, ήτοι φορείς Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ακαδημαϊκοί διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (διδασκτικής, ψηφιακών συστημάτων-ηλεκτρονικής μάθησης, ψηφιακής ασφάλειας, ψυχιατρικής, κοινωνιολογίας), οι οποίοι διατύπωσαν γνώμη επί των πλεονεκτημάτων της σύγχρονης τηλεκπαίδευσης («κλασικής» και «ταυτόχρονης»), επί των κινδύνων που αυτή συνεπάγεται, αλλά και επί των μέτρων που προτείνεται να ληφθούν για τη βέλτιστη εφαρμογή της.
4. Οι υπολειπόμενοι κίνδυνοι, σύμφωνα και με την άποψη της Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων, δεν κρίνονται υψηλοί, οπότε δεν απαιτείται διαβούλευση με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (άρθρο 36§1 ΓΚΠΔ). Βεβαίως, η παρούσα θα υποβληθεί στην ΑΠΔΠΧ κατ' εφαρμογήν της Γνωμοδότησης 4/2020.
5. Έχει παρασχεθεί η απαιτούμενη, σύμφωνα με τα άρθρα 12-14 ΓΚΠΔ, ενημέρωση στα Υποκείμενα των Δεδομένων.
6. Το ΥΠΑΙΘ, σε συνεργασία με τους Εκτελούντες την Επεξεργασία, είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τα δικαιώματα των Υποκειμένων.
7. Η γνώμη των εκπροσώπων των Υποκειμένων ελήφθη υπ' όψιν. Οι λόγοι που η τελική απόφαση του ΥΠΑΙΘ διαφέρει από τις γνώμες που διατύπωσαν οι εκπρόσωποι των Υποκειμένων τεκμηριώνεται στις υποβληθείσες στην ΑΠΔΠΧ Απόψεις, οι οποίες και τους κοινοποιήθηκαν.

Επομένως η ΕΑΠΔ θεωρείται:

x	ΑΠΟΔΕΚΤΗ ΚΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
	ΕΞΑΡΤΩΜΕΝΗ ΑΠΟ ΒΕΛΤΙΩΣΗ _ _ _
	ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΙΣΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ _ _ _

Αθήνα, 7 Δεκεμβρίου 2020

Οι συντάξαντες την μελέτη

Μαρία Μπιρίη
Επιστήμων Πληροφορικής,
MSc Νομική Πληροφορική
Μέλος του Εργαστηρίου Νομικής
Πληροφορικής της Νομικής
Σχολής του ΕΚΠΑ

Αρετή Οικονόμου
Δικηγόρος,
ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου
Μέλος του Εργαστηρίου Νομικής
Πληροφορικής της Νομικής
Σχολής του ΕΚΠΑ

Δρ. Αλέξανδρος Βαββέρης
Επιστημονικός Υπεύθυνος,
Εργαστήριο Νομικής
Πληροφορικής της Νομικής
Σχολής του ΕΚΠΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α:

ΣΧΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1. Η υπ' αρ. πρωτ. Φ8/37530/Δ4/13-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
2. Η υπ' αρ. πρωτ. Φ8/38092/Δ4/16-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ
3. Η υπ' αρ. πρωτ. 38942/Δ2/18-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
4. Η υπ' αρ. πρωτ. Φ8/39354/Δ4/19-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
5. Η υπ' αρ. πρωτ. 39733/Δ2/20-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
6. Η υπ' αρ. πρωτ. 40127/Δ2/23-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
7. Η υπ' αρ. πρωτ. Φ8/38091/Δ4/16-3-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
8. Η υπ' αρ. πρωτ. 151977/ΓΔ4/7-11-2020 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
9. Η από 11/09/2020 για την τήρηση εμπιστευτικότητας και την προστασία των προσωπικών δεδομένων μεταξύ Υ.ΠΑΙ.Θ και του «Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων - Διόφαντος («ITYE»)»
10. Η από 11/09/2020 Σύμβαση μεταξύ του Υ.ΠΑΙ.Θ και της CISCO HELLAS A.E.
11. Η από 09/11/2020 Σύμβαση μεταξύ του Υ.ΠΑΙ.Θ και της CISCO HELLAS A.E.
12. Απόσπασμα Πρακτικού 51/29-10-2020 του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής του ΙΕΠ
13. Ο Οδηγός «για τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό μαθημάτων εξ αποστάσεως» (Σεπτέμβριος 2020)
14. Η από 01/12/2020 επιστολή του Καθηγητή Σ. Κοκολάκη
15. Η από 01/12/2020 του Καθηγητή Γεράσιμου Α. Κολαΐτη
16. Η από 17/11/2020 επιστολή του Ομότιμου Καθηγητή Η. Ματσαγγούρα
17. Η από 29/10/2020 επιστολή της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας Φ. Παρασκευά
18. Η από 01/12/2020 επιστολή της Αναπληρώτριας Καθηγήτριας Ε. Ρεθυμιωτάκη
19. Η από 29/10/2020 επιστολή του Καθηγητή Σ. Ρετάλη
20. Το από 10.11.2020 Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ
21. Η τριμηνιαία (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2020) έκδοση της ΕΛΣΤΑΤ «ΕΛΛΑΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ»
22. Η π' αρ. πρωτ. 121802/ΓΔ4 Εγκύκλιος του Υ.ΠΑΙ.Θ.
23. Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) στην Ελλάδα του 2019